

PEDAGOGISKT UTVECKLINGSCENTRUM DALARNA: PUD-RÅD

Inbjudan till: Representanter i PUD-råd och föredragande.

Datum och tid: 2026-03-10 kl. 9.00 – 15.00.

Plats: C239 campus Falun

Deltagare

Namn	Organisation
Alatalo, Tarja	Hda
Alexandersson, Christine	Orsa
Andersson, Mats	Region Dalarna
Asp Axelsson, Sandra	Sveriges Lärare
Bergman, Annika	Gagnef
Burman, Elisabeth	Ludvika
Dahlstrand, Lena	Hda
Eisen, Per	Smedjebacken
Elvstrand, Helen	Linköpings universitet
Fors, Jonas	Ludvika
Forsgren, Malin	Sveriges Lärare
Forssell, Ulrika	Falun
Granqvist, Hannah	Linköpings universitet
Hedmark, Eva	Hda
Hellström, Tommy	Hedemora
Johansson, Ola	Gävle

Namn	Organisation
Kratz, Lars	Malung-Sälen
Larsson, Johan	Sandviken
Lundeberg, Janne	Sveriges Lärare
Magnusson Weinholz, Mikael	Hda
Martinsson, Torbjörn	Älvdalen
Meijer Holmqvist, Hanna	Sveriges Lärare
Nordlund, Åsa	Gagnef
Nordmark, Karin	Hda
Olofsson, Jerker	Avesta
Rosin, Maria	Ludvika
Sarenbrant, Therese	Hedemora
Tegmark, Mats	Hda
Tosteby, Jonas	Hda
Walter, Sofia	Hda
Wide Bergström, Patrik	Borlänge
Östlin Brismark, Anna	Hda

PROTOKOLL

1 Mötets öppnande

Ordförande

Ordförande Lars Kratz hälsade välkomna och förklarade mötet öppnat.

2 Val av mötessekreterare

Ordförande

Förslag: Mikael Magnusson Weinholz, admin, PUD.

Beslut: Enligt förslag.

3 Dagordningen

Ordförande

Inga övriga punkter anmälda. Dagordningen fastställs.

4 Presentationsrunda

Deltagarna presenterade sig kortfattat.

5 Uppföljning Matematikbiennetten, information Dialogmöten och Delegationsbesök samt planering 2026 års Dalatorg

Anna Östlin Brismark, verksamhetsledare PUD, Mikael Weinholz Magnusson, administratör PUD, Sofia Walter & Karin Nordmark, samordnare Lärarutbildningskansliet

Anna Östlin Brismark berättar att idén till Biennetten presenterades under ett PUD-AU i höstas och inspirerades av den nationella Matematikbiennal som skulle hållas i Göteborg i januari 2026, dit högskolans forskare skulle skicka åtta bidrag. Förslaget från Lotta Wedman och Sofia Oppenheimer vid ämnet Matematikdidaktik var att dessa åtta bidrag, men kanske även andra, också skulle kunna presenteras på en temadag för matematiklärare regionalt i Dalarna.

Matematikbiennetten hölls på campus Borlänge i februari och var fullsatt, med ca 110 deltagande mattelärare från hela regionen och fler hade visat intresse. Det maximala deltagarantalet styrdes av lokalernas kapacitet, vilket ska ses över vid en eventuell fortsättning, då fler hade velat delta. Dagen bestod av en key-noteföreläsning och två valbara pass med totalt tio olika seminarier samt en avslutande workshop.

En pågående uppföljande enkät indikerar att deltagarna var mycket nöjda med dagen generellt, men vill ha fler pass att välja på och gärna fler presentationer där lärare från regionen är med.

PUD-rådet vill gärna se att en liknande biennette genomförs återkommande och ger PUD i uppdrag att undersöka möjligheten att växelvis hålla temadagar för matematik och för läs- och skrivutveckling kommande år. Ett önskemål är att se över möjligheten att ta emot ännu fler deltagare och kanske reglera hur många som varje kommun får skicka så att det blir en jämnare fördelning mellan olika skolhuvudmän.

(Se bilaga 1.)

Dialogmöten: Karin Nordmark rapporterar om de dialogmöten som regelbundet genomförs hos regionens skolhuvudmän. Tanken är att besöka varje huvudman med ett intervall på 2–3 år. Under dessa möten diskuteras gemensamma angelägenheter i samverkan mellan huvudmannen och högskolan,

skolhuvudmannens behov mm. Gensvaret upplevs vara positivt, vilket också bekräftades av Jerker Olofsson, skolchef i Avesta, som är en av de senaste att få besök. Karin Nordmark bjuder in till direktkontakt om möte önskas. Kontakta knr@du.se.

Delegationsbesök: Sofia Walter informerar om verksamhetsbesök, där en delegation från lärarutbildningen åker ut och besöker en skola. Även dessa utgör en viktig del i samverkan mellan högskolan och regionens skolor och en möjlighet att samtala kring gemensamma angelägenheter såsom AIL eller VFU, praktisknära forskning osv.

Sofia Walter och Karin Nordmark informerar om att Dalatorget planeras att genomföras fredag 11 september 2026, preliminärt i Borlänge. Slutligt besked om lokaler kommer senare.

Planerat innehåll:

- Inledande keynote
- Postersessioner
- Studentpresentationer
- Rundabordssamtal
- Avslutningsceremoni

Preliminärt tema är "För skolan i tiden".

I det följande samtalet lyfts bland annat ett generellt önskemål om att även anpassad grundskola behöver uppmärksammas när det gäller möjligheter till kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte osv. Vidare diskuteras möjligheten att få fler politiker att delta i Dalatorget.

6 Lärarutbildning inriktning fritidshem – information och gemensam planering

Medverkande från Linköpings universitet Hannah Granqvist & Helen Elvstrand

Hannah Granqvist och Helen Elvstrand från Linköpings universitet medverkar via länk. De presenterar sig och gör en kort beskrivning av utbildningen *Grundlärare i fritidshem erfarenhetsbaserad*. Mer information om utbildningen: <https://liu.se/utbildning/program/l1efr>, (se även protokoll från höstens PUD-råd).

- Personal från HDa och Linköping har tillsammans bildat en arbetsgrupp som under våren ska arbeta med hur en utbildning i samverkan mellan de två lärosätena kan utformas. Projektledare på HDa är Johanna Katrin, universitetsadjunkt i pedagogiskt arbete.
- Arbetsgruppen arbetar kontinuerligt under våren och kommer att ha ett internat med workshop den 7-8 maj.
- Linköping har haft kontakt med två lärcentrum i regionen, Falun och Mora, och här förs dialog om möjligheten att ha deltagare som deltar via dessa, utöver möjligheten att vara på campus.
- Kartläggningen som skickats ut från AU (dec/jan) ska vara inlämnad under den senare delen av april till PUD för sammanställning och vidarebefordring till Linköping.
- Utifrån önskemål kommer LIU att producera en informationsfilm som kan riktas till potentiella deltagare. Planeras vara klar i maj.

Under den följande frågestunden och samtalet framkom bland annat att:

- De studenter som deltar via lärcentra ska kunna genomföra en stor del av olika praktiska moment vid campus i Falun, inte behöva åka till Linköping.
- Viktigt att redan nu försöka identifiera potentiella deltagares behörighet för att stödja dem som behöver komplettera sin behörighet.
- Eftersom den nya lärarutbildningen ska träda i kraft 2028 lyfte LIU frågan om eventuell start för utbildningen. Vid en start redan ht 2027 kan det bli problematiskt för studenter som gör uppehåll då den nya utbildningen både kommer ha ett delvis annat upplägg och innehåll. De närvarande skolhuvudmännen var dock eniga om att en start redan 2027 är prioriterat och ett starkt önskemål. LIU tar med sig det.

- Huvudmännen diskuterade förslaget att använda samma ersättningslösning för dessa studenter som för AIL-studenterna.
- Huvudmannarepresentanterna från Ludvika framhöll att Ludvika-Samarkand också gärna vill ha denna utbildning på sitt lärcentrum. Liun ska återkomma i frågan.

7 AIL - nuläge och planering framåt

Lena Dahlstrand. Projektledare AIL, Högskolan Dalarna

Lena Dahlstrand presenterar sökläget till AIL inför ht 26. Det är i nuläget 13 sökande på Ämneslärare 7–9 och 36 sökande på Grundlärare 4–6. Men här finns reservation för att det finns de som inte är behöriga osv. Karin Nordmark, knr@du.se, har en lista över de sökandes bostadsorter för den som önskar. Ansökningstiden kan eventuellt förlängas.

Torsdag 12 mars kl. 17 är intresserade studenter välkomna att höra mer om AIL vid Öppet hus på Campus Borlänge. Helén Sterner, Lena Dahlstrand och kommunsamordnare informerar.

Lena Dahlstrand informerar vidare om att två utvecklingsarbeten har påbörjats gällande utveckling och samordning av campusförlagda undervisningsdagar.

Studenter och handledare kan boka möte med Lena Dahlstrand under vårterminen.

Studenter som har långt att resa har lyft frågan om campusdagar. Kursansvariga kommer att träffas för att se över innehållet under dessa dagar så att studenterna ska uppleva dessa än mer relevanta.

Förmiddagen den 7 maj bjuder Högskolan Dalarna in kommunernas samordnare, två från varje kommun, till Tällberg för tre timmars samtal. Även studenter som läser första året 7-9 eller 4-6 kommer att bjudas in till samtal (öppet hus).

Lena Dahlstrand ber huvudmännen om hjälp med att placera de två kvarvarande AIL-studenterna som går första året, helst inom en timmes resväg från Hedemora respektive Borlänge.

VFU:

En digital informationsträff har hållits, men med få deltagande studenter. Ytterligare en informationsträff kan eventuellt komma att hållas på plats på campus Borlänge (tidpunkt ännu ej fastställd).

Avtalsförslag gällande AIL semestertjänster

Ulrika Forsell, skolchef Falu kommun, Janne Lundeberg, ombudsman

8

Ulrika Forsell och Janne Lundeberg presenterar ett utkast av avtalet gällande AIL semestertjänster och beskriver hur fördelningen 50 %/50 % mellan arbete och studier med 75% studietakt fungerar. Det färdiga avtalet kommer även att ha en bilaga som signeras av varje individ.

Närvarande huvudmän anser att detta ska implementeras hos alla huvudmän till ht 2027. Ulrika Forsell och Janne Lundeberg återkommer med uppdatering på PUD-rådet i oktober.

Representanter PUD's arbetsgrupp

Lars Kratz, Ordförande

Lars Kratz informerar om att det funnits två vakanser att fylla i Arbetsgruppen för samverkan. Anette Lassus, Mora, har åtagit sig det ena uppdraget, medan den andra platsen fortfarande är vakant. Förslag och intresse lämnas till Lars eller Anna Östlin Brismark.

Gruppen arbetar utifrån en matris/verksamhetsplan med identifierade samverkansområden och diskuterar hur man kan arbeta med att utveckla dessa. Gruppen består av några representanter från Högskolan, skolhuvudmännen och Sveriges Lärare. Gruppen träffas ofta i samband med PUD-AU.

Information från lärarutbildningen och omvärldsbevakning med fokus på professionsprogrammet

Jonas Tosteby, ordförande I-LUN, Mats Tegmark, vice ordf I-LUN & Anna Östlin Brismark

9

Professionsprogrammet:

Anna Östlin Brismark informerar om att uppdelningen i kategori A och B tagits bort, och presenterar och beskriver kort de kurser Högskolan Dalarna kommer att ge inom Professionsprogrammet ht 2026:

Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisning (VAK)

- Lärare i grundskola och motsvarande skolformer med Falun som campusort för fysisk träff
- Lärare i grundskola och motsvarande skolformer med Skellefteå som campusort för fysisk träff

Undervisningsskicklighet i teori och praktik (Usp)

- Grundskola F-6 och fritidshem
- Grundskola 7–9, gymnasieskola och motsvarande skolformer samt vuxenutbildning
- [Mentorsutbildning för en kvalitativ introduktionsperiod](#)
- [Matematik för lärare i åk 4-6, 30 hp \(1-30\). Ingår i Lärarlyftet](#)
- [Teknik för lärare i årskurs 4-6. Ingår i lärarlyftet](#)
- [Språk-, läs- och skrivdidaktisk fördjupning i årskurs 4–6](#)
- [Språk-, läs- och skrivdidaktisk fördjupning i förskoleklass och årskurs 1–3](#)
- [Att leda kollegiala lärprocesser i förskola och skola - Högskolan Dalarna](#)
- [Utbildningar för förskollärare i förskoleklass](#)
- [Vetenskap och beprövad erfarenhet i undervisning och handledning](#)
- [Att vägleda kollegor och lärarstudenter för professionsutveckling](#)

De två sista på listan är steg 2 och 3 i VFU-handledarutbildningen. Högskolan Dalarna ger även ett [Magisterprogram i Pedagogiskt arbete, 60 hp](#), på distans, som kan tillgodoräknas inom Professionsprogrammet, samt [Fortbildning för rektorer \(FFR\)](#).

En flyer med länkar kommer att skickas inom kort för vidare distribution till regionens lärare.

Högskolan har också ansökt om att få ge dessa kurser ht 2026:

- Lärande och undervisning på kognitionsvetenskaplig grund, 7,5 hp
- Att undervisa om hedersrelaterat våld och förtryck 7,5 h
- Litteraturredaktik för ämneslärare i svenska som andraspråk på gymnasial nivå, 7,5 hp

VAL:

- Beslut fattat i enlighet med lärarutbildningsutredningens förslag att VAL gäller tills vidare som en av flera alternativa vägar till en lärarexamen.
- Större möjligheter att anta sökande som har påbörjad eller avslutad förskollärarexamen mot en grundlärarexamen.

Informationsträffar om VAL kommer att hållas digitalt 12 mars (info finns på du.se under "Vad händer hos oss?").

- 10.00 information tillsammans med Stockholms universitet för grundlärare mot fritidshem,
- 16.00 för andra grupper (grundlärare, ämneslärare, äldre lärarexamina).

Ansökningsperiod 16 mars till 15 april på <https://lararutbildning.nu>

Aktuell information om lärarutbildningarna (se bilaga 2):

Jonas Tosteby och Mats Tegmark informerar om att den nationella utvecklingen inom lärarutbildningarna just nu präglas av omfattande reformarbete, stark politisk styrning och ökade krav på samverkan. Lärosätena åläggs att samverka både regionalt och nationellt för att optimera dimensioneringen av lärarutbildningar och förbättra resursutnyttjandet. Detta inkluderar utvecklade samarbeten mellan lärosäten, kommuner och lärcentrum samt detaljerad rapportering till UKÄ om hur utbildningsutbudet möter kompetensförsörjningsbehovet.

Detta innebär att Högskolan Dalarna måste fortsätta och förstärka sina etablerade samarbeten (t.ex. inom Lärarutbildning Norr), utveckla samarbetet med kommuner, bl.a. via lärcentrum (Falun, Mora, Ludvika och ev. fler) och systematiskt samordna utbildningsutbudet med andra lärosäten.

10 **Vetenskaplig grund för undervisning och bedömning i tidig läs- och skrivutveckling. Tarja Alatalo presenterar den senaste forskningen och hennes arbete med de nya bedömningsstöden. Även kort om kommande forskning.**

Tarja Alatalo, professor i Pedagogiskt arbete, Eva Hedmark, doktorand i pedagogiskt arbete

Tarja Alatalo presenterar de nationella bedömningsmaterialen *Hitta språket* (förskoleklass) och *Fånga språket* (årskurs 1) samt det forskningsstöd som ligger till grund för evidensbaserad undervisning i tidig läs- och skrivutveckling (se bilaga 3). Det är viktigt att tidigt identifiera elever som riskerar att få svårigheter och att bedömningen ska omfatta såväl avkodning och språkförståelse som läsflyt, ordförråd och skrivutveckling.

Eva Hedmark presenterar sin blivande avhandling om läsläxans funktion och betydelse i lågstadiets läsundervisning, vilket är ett obeforskat område (se bilaga 4). Eva Hedmark ställer tre forskningsfrågor:

1. Varför används läsläxa i lågstadiets läsundervisning?
2. Vad kännetecknar denna praktik?
3. Hur kan lärares och elevers meningsskapande förstås inom läsläxepraktiken?

Avhandlingen genomförs i två faser: en nationell enkätstudie med 200–500 lärare (våren 2026) och en kvalitativ fallstudie i två lågstadielklasser (tidigast 2027). Eva Hedmark ber skolhuvudmännen om hjälp med att sprida enkätstudien när den är klar för distribution senare under våren 2026.

Den demografiska utvecklingen och dess påverkan på skola och högre utbildning

Medverkande från Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Dalarna

11

Mats Andersson, Samhällsanalytiker, Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Dalarna informerar om länets demografiska och socioekonomiska utveckling (se bilaga 5). Flera kommuner väntas fortsätta tappa befolkning, särskilt i yngre åldrar, samtidigt som andelen äldre ökar och gruppen i arbetsför ålder minskar.

Arbetsmarknaden är för närvarande stark, men kompetensförsörjningen bedöms bli alltmer utmanande, där utrikes födda spelar en växande roll och fler som tidigare stått utanför arbetsmarknaden nu etableras i arbete, ofta med svagare förutsättningar. Befolkningsantalet sjunker långsiktigt i hela regionen med undantag för Ludvika. Kvoten mellan arbetande och inte arbetande förskjuts mot att färre ska försörja fler.

Avslutning

12 **Mötet avslutas**

Anna Östlin Brismark, justerare

Mikael Magnusson Weinholz, sekreterare

HÖGSKOLAN
DALARNA

BILAGA 1

Matematikbiennette!

- Förslag på PUD-AU i oktober 2025- genomfört februari 2026
- Drygt 110 deltagare – många fick tyvärr inte plats
- Det många vill se till nästa gång är fler pass, större variation och föredragshållare från kommuner i regionen utöver våra forskare.

”Jag tar med mig känslan av att det sätter igång en egen tankeprocess av utvecklingsområden som jag tillsammans med mina kollegor vill driva och känslan av att vi är på rätt spår.”

”Jag tycker att det gav mig tips kring hur jag kan arbeta vidare för att nå en djupare matematisk förståelse hos mina elever. Dagen gav mig konkreta tips”

”Praktiskt arbete med algebra som gör det tydligare även för de äldre eleverna. Inspirerande att prata med andra lärare.”

- Återkommande vartannat år?

Viktiga mötesplatser i vår samverkan

- Dialogmöten – representanter från Lärarutbildningskansliet, PUD och VAL kommer ut och för dialog med skolchef, rektorer, kvalitetsutvecklare m.fl. om pågående samarbeten och vilka behov som finns just nu. Vi försöker möta varje skolhuvudman en gång vartannat år.
- Delegationsbesök – en grupp med representanter från lärarutbildningskansliet samt lärare och forskare besöker en skola för erfarenhetsutbyte och dialog
- Dalatorget – årlig mötesplats för regionens skolor, lärare, skolledare, studenter, forskare och lärarutbildare. Här bjuds på presentationer av examensarbeten och utvecklingsarbeten, utställningar från kommuner, skolor, forskare och bokförlag. Genomförs i september varje år.

HÖGSKOLAN
DALARNA

BILAGA 2

Nationella förändringar i lärarutbildningen – aktuell information

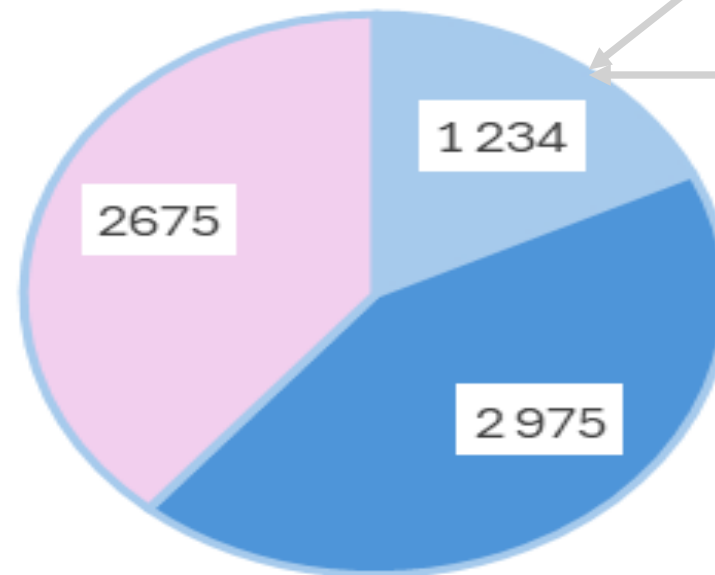
Varför behöver vi fokusera på lärarutbildningarna

- Stort fokus nationellt
  - Politiskt intresse (punkt i Tidöavtalet, utredningsdirektiv 2023:111 samt SOU 2024:81)
  - Politiska reformer (Förändringar i HF samt ett antal förordningar som styr lärarutbildningsområdet)
  - Politisk styrning via regleringsbrev
- Stort fokus regionalt
  - Vi har en viktig regional roll i kompetensförsörjningen
  - Vi förväntas ta ett ansvar i kompetensutvecklingen av befintliga lärare genom professionsprogrammet
- Stort fokus i sektorn
  - Expertgrupp, NASP, Rådet för professioner
- Fokus för vår tillsynsmyndighet
  - Uppföljningsansvar via regleringsbrev

Varför behöver vi fokusera på lärarutbildningarna – viktig för högskolan

Antal HST 2025
Totalt 6884

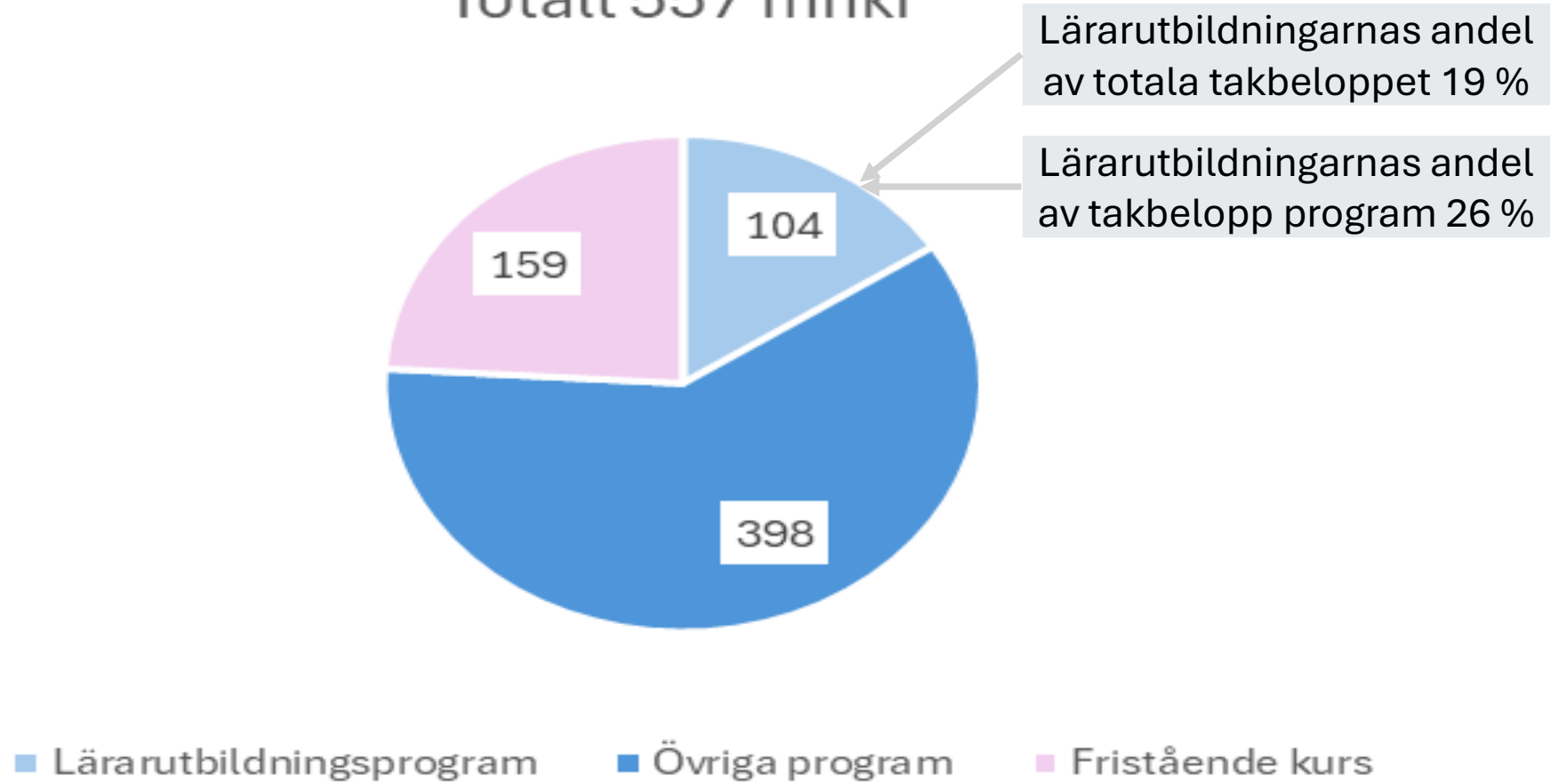
Lärarutbildningarnas andel
av total HST 18 %

Lärarutbildningarnas andel
av program HST 29 %

■ Lärarutbildningsprogram   ■ Övriga program   ■ Fristående kurs

Varför behöver vi fokusera på lärarutbildningarna – viktig för högskolan

Upparbetning av takbelopp 2025 mnkr
Totalt 557 mnkr

Ämneskunskaper och lärarskicklighet– en reformerad lärarutbildning - SOU 2024:81

- Statlig utredning som december 2024 lämnade sin slutredovisning - Peter Honeth tidigare statssekreterare vid utbildningsdepartementet – Remissrunda under 2025
- Kort sammanfattat efter remiss och beslut i december 2025:
  - **Skärpta tillträdeskrav:** För tillträde till grundlärar- och ämneslärarutbildningen kommer det att krävas betyget C i kursen Svenska – ska börja tillämpas inför hösten 2027.
  - **Höjda ersättningsbelopp** inom HTJS (Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt) så att lärosätena får mer resurser per student för utbildningarna. Ska leda till mer lärarledd tid och att utbildningens kvalitet kan höjas.
  - **Innehållet i lärarutbildningen reformeras** genom att utöka ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier och ge kognitionsvetenskap större plats i utbildningarna. För blivande grundlärare utökas undervisningen i svenska.
  - **Samverkan** - regeringen har gett lärosätena i uppdrag att **gemensamt planera så att dimensioneringen** av lärarutbildningen motsvarar studenternas efterfrågan och skolhuvudmännens behov. 2026 avsätts 7 miljoner kronor för att lärosätena ska kunna **utveckla sina utbildningssamarbeten** för ett fortsatt utbud av lärarutbildningar i hela landet. Därutöver avsätts 1 miljon kronor för att kartlägga lärarutbildning i små ämnen där studentunderlaget är för litet för att en lärarutbildning ska kunna anordnas

Fokus samverkan

- Vad står vi inför 2026 och framåt:
  - **Lärosätena ska samverka** så att **utbildningsutbudet och dimensioneringen** av förskolläro- och lärarutbildningar svarar mot studenternas efterfrågan och skolhuvudmännens behov på regional och nationell nivå, samt ger **förutsättningar för lärarutbildning med hög kvalitet och ett bättre resursutnyttjande**.
  - Lärosätena ska samverka både med andra lärosäten och med kommuner, **bl.a. i form av lärcentrum**.
  - Lärosätena ska **redovisa vilka lärarutbildningar inklusive inriktningar och undervisningsämnen som berörs av samverkan samt vilka lärosäten och kommuner de samverkat med**.
  - Lärosätena ska också **redovisa pågående och planerade förändringar i utbildningsutbudet med prognos för kommande tre år** avseende dimensionering av utbildningsutbud med bedömning av **antal helårsstudenter redovisat per lärarutbildning, inriktning, och undervisningsämne**. Det ska framgå hur utbildningsutbudet svarar mot det behov som, efter dialog med skolhuvudmännen, bedömts finnas regionalt samt hur samverkan ger förutsättningar för lärarutbildningar med hög kvalitet och bättre resursutnyttjande.
  - I redovisningen ska lärosätena föra dialog med Universitetskanslersämbetet och lämna uppgifter enligt myndighetens anvisningar. **Lärosätena ska också särskilt beskriva hur samverkan fungerar och om det finns behov av regelverksförändringar** eller andra åtgärder för att underlätta och stärka samverkan.

Uppdrag till UKÄ

- analysera universitetens och högskolornas samverkan om utbildningsutbudet,
- följa upp och ta fram prognos för antalet lärarstudenter, inklusive sökande, antagna och examinerade studenter,
- utvärdera alternativa vägar till lärarexamen, och
- utvärdera hur universitet och högskolor har reformerat utbildningsinnehållet i lärarutbildningarna, särskilt när det gäller kognitionsvetenskap och grundläggande läs- och skrivinlärning.

Var står Högskolan Dalarna i relation till beslutade förändringar och uppdrag?

Utgångsläge Högskolan Dalarna

- Samverkan
  - Etablerad samverkan inom ramen för Lärarutbildning Norr (Luleå Universitet, Umeå Universitet, Mittuniversitetet, Högskolan i Gävle samt Högskolan Dalarna)
  - Specifik samverkan med Luleå Universitet rörande ämneslärarutbildningen
  - Avsiktsförklaring med Linköpings Universitet för samverkan Grundlärare inriktning fritidshem
  - Generell samverkan med Högskolan i Gävle
- Representation SUHF
  - NASP
  - Expertgrupp för lärarutbildning
- Verksamhetsplanering och strategisk styrning
  - Inriktningsverksamhetsplaneringen innefattar en prognosticerad minskning av utbildningsvolymerna inom lärarutbildningen
  - Samordnare för att leda utvecklingsarbetet med revidering av lärarprogrammen utsedd
  - Inrättande av en permanent lärarutbildningsnämnd planerad under året

HÖGSKOLAN
DALARNA

BILAGA 3

Läs- och skrivutveckling i förskoleklass och årskurs 1

Evidensbaserad undervisning

Tarja Alatalo
Professor i pedagogiskt arbete
Högskolan Dalarna
tao@du.se

Garantin för tidiga insatser

- ...skolor tidigt ska uppmärksamma elever som riskerar att inte uppfylla kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik. Arbetet med att uppfylla garantins intentioner, att ge rätt stöd i rätt tid...
- **Hitta språket. Nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklass**
- **Fånga språket. Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling i årskurs 1**

Kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i läs- och skriv

Från förskoleklass till årskurs 6

Eleven ska prövas i följande förmågor:

- Avkodning
- Läsförståelse
- Läsflyt
- Samtala och förstå
- Skrivande

Science of Reading - Evidens

- Fonologisk medvetenhet
Språklekar, Bornholmsmodellen
- Bokstav-ljud-koppling
Strukturerad ljudningsmetod
- Avkodning
Rikligt med lästräning och läsning av anpassad text, läsa varje dag
- Läsflyt
Rikligt med läsning av sammanhängande text, läsa varje dag
- Läsförståelse
Ordförråd, att kunna ord, kunna använda ord, förstå ord
Hörförståelse,
Samtala, lyssna, vara i dialog
- Motivation att läsa
Intressanta texter
Texter som elever vill läsa tillgängliga

The Simple View of Reading - Evidens

- Läsning = Avkodning X Språkförståelse (Gough & Tunmer, 1986; Hoover & Gough, 1990)
- Avkodning innebär att känna igen och omvandla grafem (bokstäver) till fonem (språkljud) och att ljuda ihop ord korrekt.
- Språkförståelse handlar om förmågan att förstå och tolka innebörden av det som avkodas. Det vill säga att förstå ord, begrepp och den grammatiska konstruktionen. I språkförståelse ingår också att förstå budskapet, det som sägs "mellan raderna".
- Samma för sva-elever

Avkodningsinriktad undervisning

- Bokstavskännedom
- Grafem-fonem-koppling
  - Systematisk och strukturerad ljudningsmetod (*phonics* på engelska)
  - Strukturerat, från det lätta till det svårare, med lärarens stöd i samtliga delar
- Automatiserad avkodning
- Läsflyt

Språkförståelseinriktad undervisning

- Språkförståelse
  - ordförråd
  - hörförståelse
  - underliggande budskap
  - strategier för att förstå olika slags texter
- Utvecklas genom samtalande och undervisning i social interaktion
- Kognitiva förmågor
- Metakognition

Kartläggning av språk-, läs- och skrivutveckling i förskoleklass

Hitta språket. Nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklass

- Syftet med materialet är att identifiera de elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd för att kunna sätta in de stödinsatser som behövs.
- Dessutom kan materialet användas för att identifiera elever som har kommit längre i sin kunskapsutveckling och behöver extra utmaningar.
- Obligatoriskt
- Genomförs på höstterminen i förskoleklass

AKTIVITET 1 Vi berättar och beskriver	AKTIVITET 2 Vi närmar oss skriftspråket	AKTIVITET 3 Vi urskiljer fonem och sammanljudar bokstavsljud
SPRÅKFÖRSTÅELSE	AVKODNING	
Kan delta i samtal om text och bild	Kan dela upp korta meningar i ord	Kan dela upp enkla ord i fonem
Kan berätta sammanhängande om något hon eller han varit med om	Kan ange vad det står i vanliga ordbilder	Kan urskilja fonem i ord
Kan beskriva en bild eller ett föremål så att andra förstår	Kan skriva sitt eget namn	Kan koppla samman bokstäver med deras namn och ljud
Kan förstå en enkel instruktion		Kan sammanljuda bokstavsljud

I förskoleklassen Aktivitet 1. Vi berättar och beskriver

I aktiviteten kartläggs elevens

- språkförståelse, kunna ord och kunna använda dem, berätta, beskriva, förstå språket

Kan delta i samtal om text och bild

Läraren högläser en text.

Ställer frågor om textens innehåll.

-- språkförståelse, förstå det muntliga språket, kunna ord och kunna använda dem

Kan berätta sammanhängande om något hon eller han varit med om

- Uppmanar eleverna att berätta om något
- -- *språkförståelse, kunna ord och kunna använda dem, berätta, kommunicera*

Kan beskriva en bild eller ett föremål så att andra förstår

- Beskriva ett föremålet eller en bild med tre–fyra beskrivande drag utan att tala om vad det är.
- -- *språkförståelse, kunna ord och kunna använda dem, beskriva så att andra förstår*

Kan förstå en enkel instruktion

Läraren ger instruktioner, exempelvis

- Rita en sol och måla den gul.
- Sätt dig på stolen och säg hej.
- Lägg dig på rygg och vinka till mig.
- Hoppa till dörren och öppna den.
- Sätt dig på golvet och lyft på ett ben.
- Ta upp en bok och slå upp sista sidan.
- Ställ en stol i hörnet av rummet.

-- språkförståelse, kunna ord och förstå språket

Indikera och befara

- Vad visar kartläggning och bedömning?
  - Kartläggning/bedömning **indikerar** att eleven kan komma att få svårt att uppnå kriterier för bedömning i årskurs 3.
Det innebär att eleven eventuellt kan få svårt att uppfylla kriteriet för bedömning av kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1. Läraren genomför då en särskild bedömning i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens för att avgöra om extra anpassningar behöver sättas in.

Läraren **befarar** (även utan kartläggning/bedömning) att eleven kommer att ha svårt att uppnå kriterier för bedömning i årskurs 1 och 3.
Eleven ska skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd.

I förskoleklassen Aktivitet 2. Vi närmar oss skriftspråket

I aktiviteten kartläggs om eleven

- är på gång att förstå läsning och text

Kan dela upp meningar i ord

Exv.

- Jag heter Maria.
- Vad heter du?
- Vi går ut nu.
- Var bor du?
- Amir bor i Malmö.
- Maja lagar sin cykel.

Kan ange vad det står i vanliga ordbilder

Lisa
Amir
Rasmus
Lidia
Maja
Knut
Solveig
Kevin
Mario
Sirin

- MÅNDAG
- TISDAG
- ONSDAG
- TORSDAG
- FREDAG

Kan skriva sitt eget namn

Rättvänt eller felvänt

I förskoleklassen Aktivitet 3. Vi urskiljer fonem och sammanljudar bokstavsljud

I aktiviteten kartläggs elevens

- fonologiska förmåga
- avkodningsförmåga

Fonemisk medvetenhet och bokstavskänning

- Kan dela upp enkla ord i fonem
- R-O-S Hur många fonem hör du i R-O-S?
- V-A-S, S-O-L
- Kan urskilja fonem i enkla ord
- Visa bildkortet ROS: Ros börjar med /r/, slutar med /s/ och har /o/ inuti.
- Visa bildkortet SOL: Nu ska du göra likadant.
  - Kan koppla samman bokstäver med deras namn och ljud
  - A, S, L, O, R, E, N, I, V, M
  - K, Ä, T, Å, F, B, Ö, H, U, G, P, Y, J, D,
  - C, X, Q, W, Z

Läsa orden på första raden

sa lo is le få om sy

sol val nos kal mat fin bil

dag häl pöl kam vem bus låg

sova veta läsa rita nysa båda höra

glad smal blöt slut plåt blir dryg

Läsa meningar

1. LEO SER EN SOL.

2. Lisa kan höra.

3. Besim har en grön båt.

Nationellt bedömningsstöd i läs-och skrivutveckling årskurs 1

Fånga språket

- Obligatoriskt
- Genomförs på höstterminen och vårterminen i årskurs 1

Årskurs 1 på höstterminen

- Följande prövas
  - elevens kunskap om bokstävers namn och ljud
  - elevens förmåga att avkoda ord
  - elevens förmåga att läsa och förstå en berättande text
  - förståelse av en högläst skönlitterär- eller faktatext genom att eleven kommenterar och återger något av det lästa.

Bokstäver och bokstavsljud

- Eleven ska kunna minst 10 bokstav-ljud-kopplingar innan eleven läser ord på en minut
- A, S, L, O, R, E, N, I, V, M
- K, Ä, T, Å, F, B, Ö, H, U, G, P, Y, J, D,
- C, X, Q, W, Z

Avkoda ord

- Läsa ord korrekt på en minut
- 15-21 ord godtagbar nivå på höstterminen
- Fler än 21 ord högre nivå på höstterminen

sa	lo	is	le	få	om	sy
sol	val	nos	kal	mat	fin	bil
dag	häl	pöl	kam	vem	bus	låg
sova	veta	läsa	rita	nysa	båda	höra
bara	sopa	gula	möta	påse	leva	dyka
glad	smal	blöt	slut	plåt	blir	dryg
spis	från	träd	grop	blad	frisk	grön
hund	frysa	pojke	värme	luft	tröst	prins
bjuder	glöder	kritor	skryter	spruta	skratta	blixtra
värsta	skrota	svansar	stråke	trotsa	kretsa	borsta
spraka	struts	härska	skrap	krafsa	barsk	främst
brista	dryck	braxen	propsa	strosa	skrock	extra

Läsa och förstå berättande text. Godtagbar nivå på höstterminen

Mia och Samir

Mia och Samir är i skogen.

De ser en låda. Mia vill

öppna den. Det vill

Samir också. I lådan ligger en

karta. Den visar vägen till en

skatt.

– Så kul, nu ska vi leta, ropar barnen.

Analys och uppföljning

Den elev som

- läser *Text 1 – Mia och Samir* genom att ljuda samt använda ortografisk helordsläsning ibland,
- rättar sig själv på lärarens uppmaning samt
- kommenterar och återger händelser med stöd av frågor

kan anses nå godtagbar nivå vid bedömningstillfället.

Högläsning och hörförståelse höstterminen

- Läraren ställer frågor om textens innehåll
- Ordkunskap

Årskurs 1 på vårterminen

- elevens förmåga att avkoda ord
- elevens förmåga att läsa och förstå en berättande text
- skrivande av en berättande skrivuppgift

- Progression i ord och texter

Avkoda ord på vårtermin

- Läsa ord korrekt på en minut
- 22-40 ord godtagbar nivå på vårterminen
- Fler än 40 ord högre nivå på vårterminen

Läsa och förstå berättande text. Godtagbar nivå på vårterminen

Mia och Samir letar

- Ska vi leta efter en skatt? säger Mia.
- Ja, svarar Samir, men vad är det jag hör? Båda lyssnar. Någon kommer bland träden.

Barnen springer fort i väg,
men tappar sin karta.

En stor pojke ser vad som händer. Han
tar upp kartan och tittar på den. Nu börjar han gå.
Barnen smyger efter honom. Tänk om han hittar deras
skatt? Det får inte hända!

Eleven skriver en berättande text

- Utgå från en bild i materialet

Förslag på tänkbara rubriker. Välj en rubrik för hela klassen

- Ett troll kikar fram*

- Äventyret bakom stenen*

- Det kryper i mossan*

- Mia och Samir på äventyr*

- Stödlinjerade papper

Godtagbar kunskapsnivå - Analys

Eleven skriver för att förmedla en berättelse.

Eleven har skrivriktningen klar för sig.

Eleven skriver versaler och gemener som är i huvudsak proportionerliga och rätt placerade i förhållande till varandra.

Eleven använder versaler och gemener på ett i huvudsak korrekt sätt.

Eleven gör i huvudsak mellanrum mellan orden.

Eleven klarar oftast ljudenlig stavning.

Eleven bildar oftast meningar och prövar att markera dem med stor bokstav och punkt.

Indikera och befara

- Vad visar kartläggning och bedömning?
  - Kartläggning/bedömning **indikerar** att eleven kan komma att få svårt att uppnå kriterier för bedömning i årskurs 3.
Det innebär att eleven eventuellt kan få svårt att uppfylla kriteriet för bedömning av kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1. Läraren genomför då en särskild bedömning i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens för att avgöra om extra anpassningar behöver sättas in.

Läraren **befarar** (även utan kartläggning/bedömning) att eleven kommer att ha svårt att uppnå kriterier för bedömning i årskurs 1 och 3.
Eleven ska skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd.

Tack för ert intresse!

HÖGSKOLAN
DALARNA

BILAGA 4

Bild genererad med ChatGPT

Läsläxa: vad, hur och varför?

- Läsläxans funktion i lågstadiets läsundervisning utifrån lärare och elevers erfarenheter

Problembakgrund - Samhällsperspektiv

DAGENS NYHETER.
SVENSKA KRÖNIKA

Alex Schulman: Jag vägrar acceptera att Skolverket dödar min sons lust att läsa

Uppdaterad 2024-09-30 Publicerad 2024-09-30

"Det talas om läskris – kanske, gör sig den svenska skolan till en del av problemet, genom automatiseringsiden". Foto: Christine Olsson

Jag tycker att det är kul att hjälpa mina barn med läxorna. Bara en uppgift ger mig ångest: läsläxorna. Barnen tvingas att läsa samma text om och om igen. Det borde vara brottsligt.

Göteborgs-Posten

Nyheter Göteborg Sport Ekonomi Ledare Kultur Debatt Poddar

Soulayman Höglblom, Kelyon Tapalla och Joel Kauffmann, går i fyran. När de får se de sina gamla läsböcker från lågstadietiden blir de lytiska. "Det v

Den här artikeln kan bara du som prenumererar läsa.

Därför tvingas barnen läsa samma text gång på gång

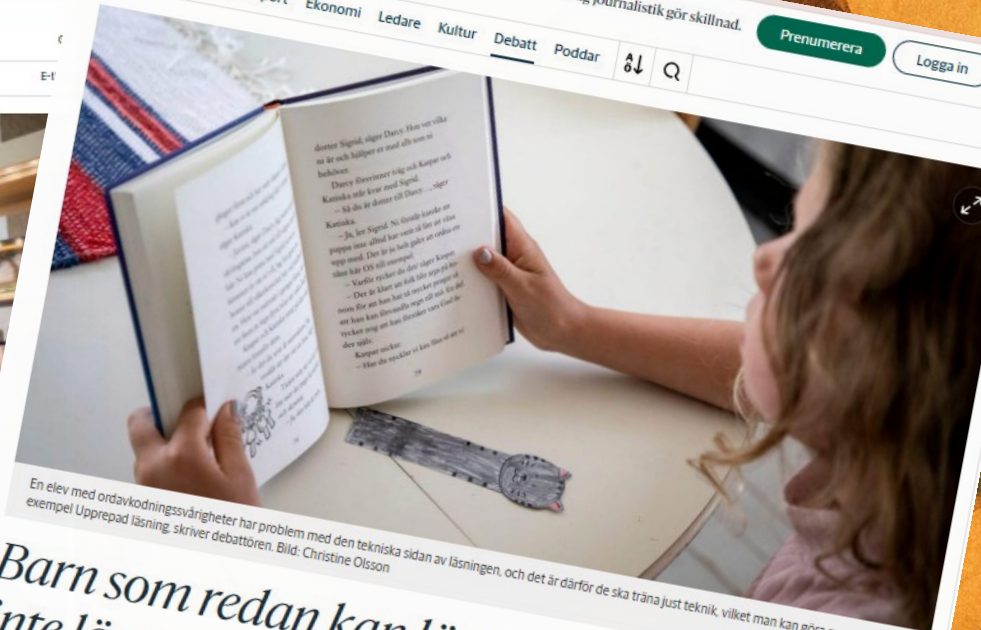
Göteborg • Läsläxan består i många lågstadielklasser av ett kapitel i läseboken som ska läsas om och om igen – varje dag i en vecka. Veckan därpå är det samma sak med ett nytt kapitel. För vissa föräldrar och deras barn är det en härlig stund, för andra är det helt olidligt och en ständig källa till konflikter. Nu riktas kritik från flera håll om att läsläxan riskerar att döda barnets läslust.

Göteborgs-Posten

Nyheter Göteborg Sport Ekonomi Ledare Kultur Debatt Poddar

Prenumerera

Logga in

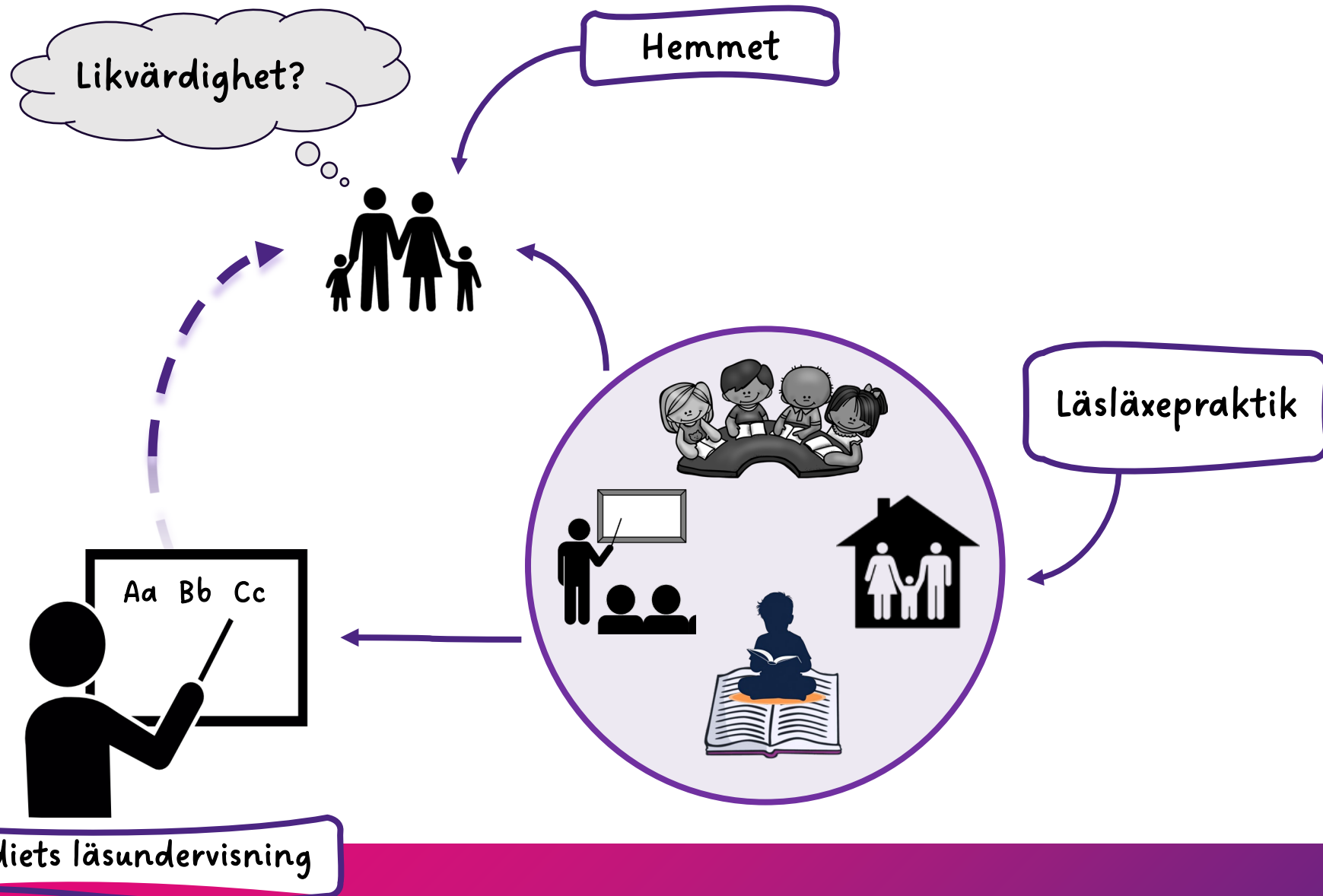
En elev med ordavkodningssvårigheter har problem med den tekniska sidan av läsningen, och det är därför de ska träna just teknik, vilket man kan göra genom till exempel Upprepad läsning. skriver debattören. Bild: Christine Olsson

Barn som redan kan läsa ska inte läsa samma text gång på gång

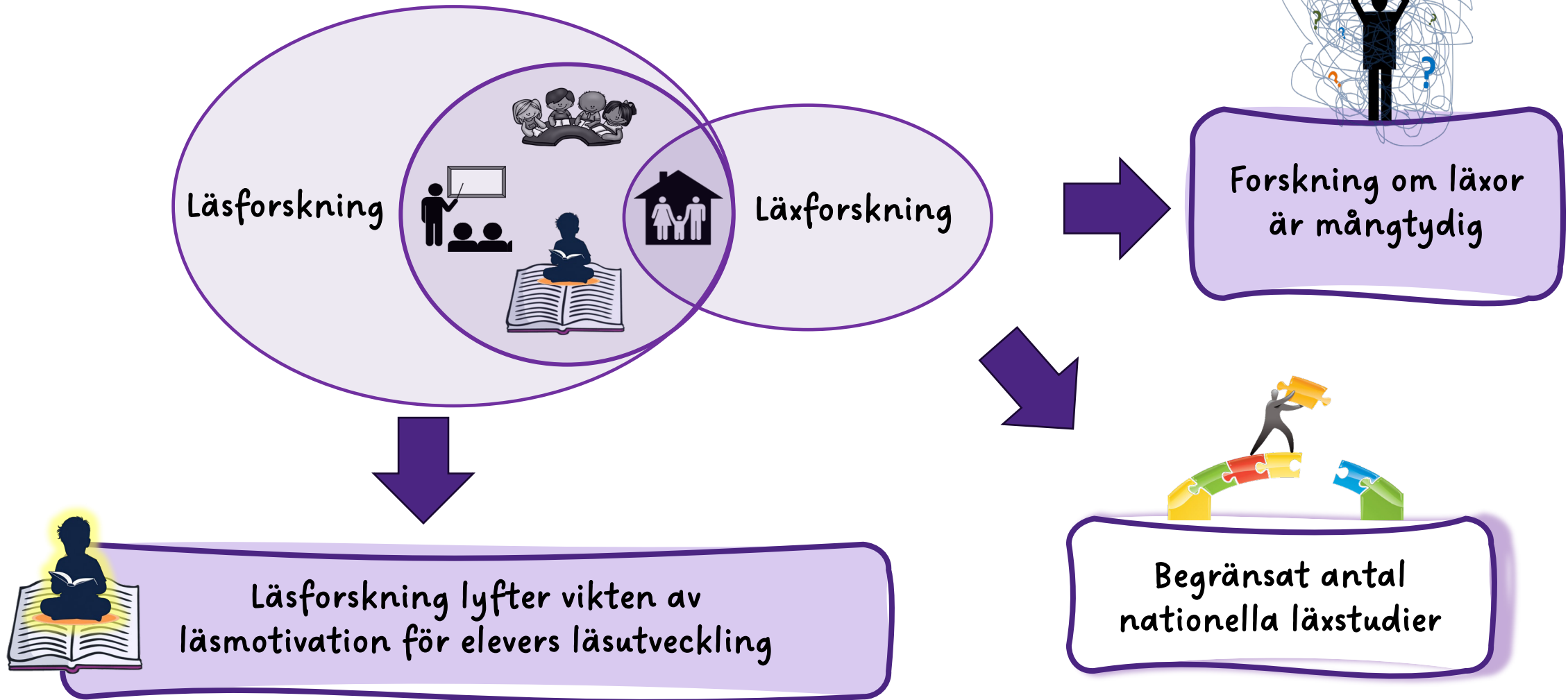
Debatt • 90 procent av eleverna har inte stora problem att avkoda ord – de kan läsa bra. Att låta elever utan svårigheter ägna tid åt sådant de inte behöver och som dessutom förmodligen påverkar deras läsglädje negativt, är inte en god strategi, och det har inget vetenskapligt stöd, skriver Ulrika Wolff, professor i pedagogik.

Problembakgrund - Samhällsperspektiv

Problembakgrund - Forskningsperspektiv

Syfte och forskningsfrågor

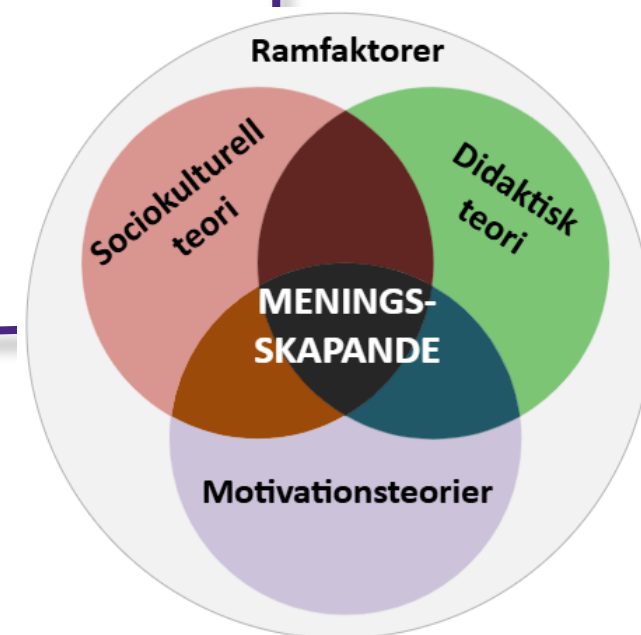
Syftet med avhandlingen är att utveckla kunskap om läsläxepraktiker inom lågstadiets läsundervisning samt att belysa både lärares och elevers *meningsskapande* inom dessa praktiker.

Tre forskningsfrågor guidar studien;

1. Varför används läsläxa i lågstadiets läsundervisning?
2. Vad kännetecknar denna praktik?
3. Hur kan lärares och elevers *meningsskapande* förstås inom läsläxepraktiken?

Teoretiskt ramverk:

- Sociokulturell teori (Vygotskij, 1978)
- Didaktisk teori (Hopmann, 2007)
- Motivationsteorier (Deci & Ryan, 2000)

Metodologi - tvärvetenskaplig metod

FAS 1: ÖVERGRIPANDE NIVÅ

(sker under våren 2026)

Kvantitativ studie

Om lärares erfarenheter av
läsundervisning och läxanvändning i
lägstadiet

Ca 200-500 lågstadielärare
som har läsundervisning
i årskurs 1, 2 eller 3

Enkät

FAS 2: PRAKTIKNÄRA NIVÅ

(sker tidigast våren 2027)

Kvalitativ fallstudie:

Om lärares och elevers erfarenheter av
läsläxepraktiker i lågstadiet

Följa två lågstadielklasser (2 lärare, x antal elever)
under några veckor

Intervjuer

Observationer

Insamling av dokument

Inbjudan till medverkan

Distribuering av enkätstudien

- Skickas ut under april månad
- Riktas till lärare som undervisar i läsning i årskurs 1-3
- Distribueras via mejl till rektorer

Varför är studien viktig?

- Bidrar till ny kunskap som kan utgöra underlag för diskussion och reflexion på skolor kring utformandet av meningsskapande läsundervisningspraktiker.

- Ni har nu chansen att medverka till aktuell läsforskning!

HÖGSKOLAN
DALARNA

Ni kan bidra genom att distribuera enkätstudien!

Tack för att ni har lyssnat!

HÖGSKOLAN
DALARNA

Mejl: Evd@du.se

Referenser (sida 1)

- Axelsson, A. (2023). Vad mammor beskriver att de gör för att stödja sina barn i årskurs 1, med ett särskilt fokus på läs- och skrivutveckling. *Educare*, 2(2), 32-60.
- Axelsson, A. (2024). *Faktorer som influerar barns språk-, läs- och skrivutveckling i didaktiska rum med särskilt fokus på föräldrar* (Publication Number 416) [Doctoral thesis, comprehensive summary, Mälardalens universitet]. DiVA. Västerås.
- Cooper, H. (2015). *The Battle Over Homework: Common Ground for Administrators, Teachers, and Parents* [Elektronisk resurs]
- Cooper, H., Robinson, J. C., & Patall, E. A. (2006, Spr). Does homework improve academic achievement? A synthesis of research, 1987-2003. *Review of Educational Research*, 76(1), 1-62.
- Duek, S., Lindholm, A., & Ljung Egeland, B. (2022). Läsundervisning i en språkligt heterogen lågstadielklass. *Utbildning & Lärande*, 16(1), 51-67.
- Forsberg, L. (2009). *Involved parenthood: everyday lives of Swedish middle-class families* (Publication Number Dissertation/Thesis) Department of Child Studies, Linköping University]. Linköping.
- Hattie, J. A. C. (2009). *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hellsten, J.-O. (1997). Läxor är inget att orda om. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 2, 205-220.
- Hoem, T. F., & Wagner, Å. K. H. (2022). Leseleksens plass i norskfagets begynneropplæring. *Nordic journal of literacy research*, 8(1), 189.
- Hopmann, S. (2007). Restrained teaching: The common core of Didaktik. *European educational research journal EERJ*, 6(2), 109-124.
- Lindström, G., & Pennlert, L.-Å. (2022). *Undervisning i teori och praktik: en introduktion i didaktik* (8:e reviderade upplagan ed.). Fundo Förlag.

Referenser (sida 2)

- Pennlert, L.-Å. (2013). Visible teaching? Perspectives on teaching and teaching competence. *Didaktisk Tidskrift*, 23(1), 513.
- Sayers, J., Petersson, J., Marschall, G., & Andrews, P. (2020). Teachers' perspectives on homework: manifestations of culturally situated common sense. *Educational review (Birmingham)*, 74(5), 905-926.
- Sayers, J., Petersson, J., Rosenqvist, E., & Andrews, P. (2023). Swedish parents' perspectives on homework: manifestations of principled pragmatism. *Education Inquiry*, 14(1), 66-84.
- Schmidt, C. (2013). *Att bli en sån som läser: Barns menings- och identitetsskapande genom texter* (Publication Number Dissertation/Thesis)
- Strandberg, M. (2013a). Homework - is there a connection with classroom assessment? A review from Sweden. *Educational research (Windsor)*, 55(4), 325-346.
- Strandberg, M. (2013b). *Läxor om och för kulturell mångfald med föräldrars livserfarenheter som resurs – några kritiska aspekter*
- Strandberg, M. (2013c). Läxor som gränsobjekt för samverkan mellan hem och skola? *Nordiske udkast*, 41(1).
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*.
- Westlund, I. (2004). *Läxberättelser: läxor som tid och uppgift* (LiU-PEK-R 240). L. Universitet.
- Westlund, I. (2007). Läxan en svårfångad företeelse. In (Vol., s. 81-94). *Forskning om lärares arbete i klassrummet Stockholm* : Liber
- Wingard, L., & Forsberg, L. (2009). Parent involvement in children's homework in American and Swedish dual-earner families. *Journal of pragmatics*, 41(8), 1576-1595.
- Wolff, U. (2025, 2025-02-13). Barn som redan kan läsa ska inte läsa samma text gång på gång. *Göteborgs-Posten*.
- Österlind, E. (2001). *Elevers förhållningssätt till läxor : en uppföljningsstudie*. Högskolan Dalarna.

HÖGSKOLAN
DALARNA

BILAGA 5

Dalarnas utveckling

- om befolkning, utbildning och arbetsmarknad

Mats Andersson, Samhällsanalytiker
Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Dalarna

Rapporter

Webbrapporter

- Befolkningsutveckling i Dalarna (feb 2026)
- Sårbarhetsanalys av näringslivet i Dalarna (feb 2026)
- Det samhällsekonomiska läget i Dalarna (jan 2026)
- Fakta om Dalarna (januari 2026)
- Kvinnor och män i Dalarna (nov 2025)
- Integrationen i Dalarna (sep 2025)
- Hur går det i Dalarna? (apr 2025)
- Kompetensförsörjning i Dalarna (nov 2024)

PDF-rapporter

- Socioekonomisk analys Norra Mellansverige (2025)
- Socioekonomisk analys (2022)
- Ekonomisk ojämlikhet i Sverige och Dalarna (2020)
- Boendesegregation i Dalarna (2020)
- Kvinnor och män i Dalarna (2019)
- Integrationen i Dalarna (2019)
- Samhällsutmaningar, förutsättningar och prioriteringar för regional utveckling i Dalarna (2019)

Länk: [Statistik och rapporter - Samhällsanalys, Region Dalarna](#)

Dalastrategin 2030: Ett hållbart Dalarna med utvecklingskraft i alla delar av länet

Ett klimatsmart Dalarna

- Resurseffektivt utan klimatpåverkan
- Hållbar och resurseffektiv mobilitet
- Biologisk mångfald och resiliens vid klimatförändringar

Ett konkurrenskraftigt Dalarna

- Livskraftigt näringsliv för hållbar tillväxt
- Väl utvecklad och hållbar transportinfrastruktur
- En väl fungerande kompetensförsörjning
- En nyskapande och innovativ region

Ett sammanhållet Dalarna

- Goda livsmiljöer med känsla av närhet
- Engagemang och delaktighet för utveckling och god beredskap
- En inkluderande, jämlik och jämställd region med god hälsa

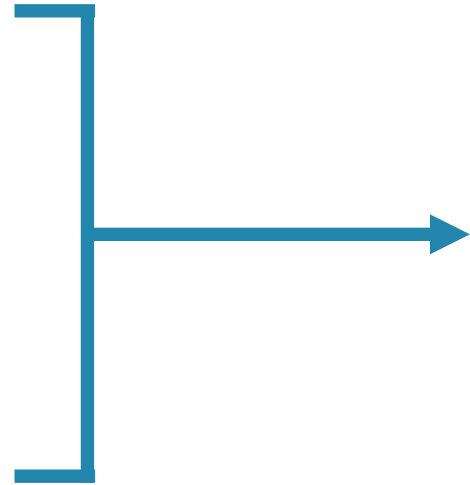

Vi kan inte fortsätta som vi gjort tills nu

Klimat

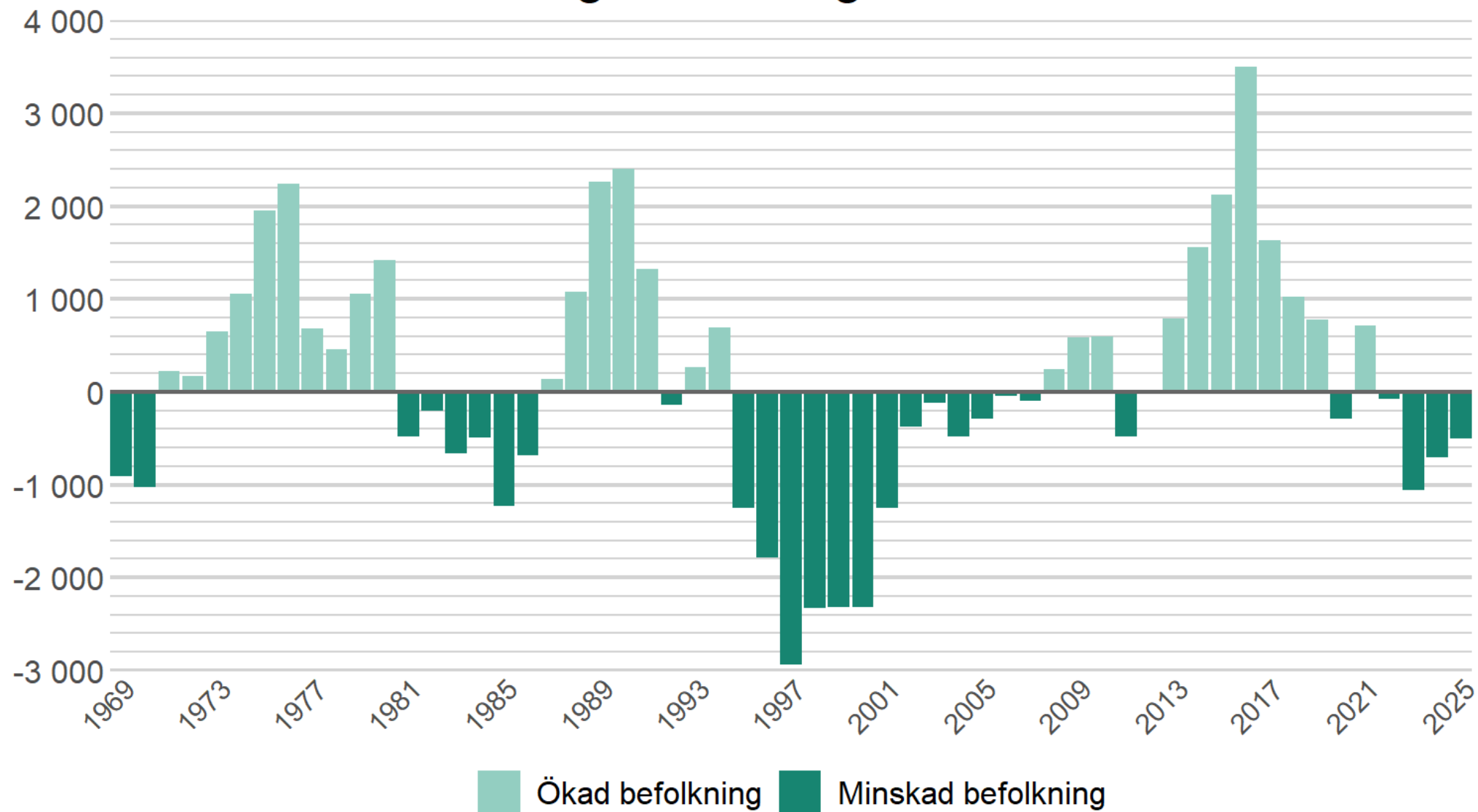

Demografi

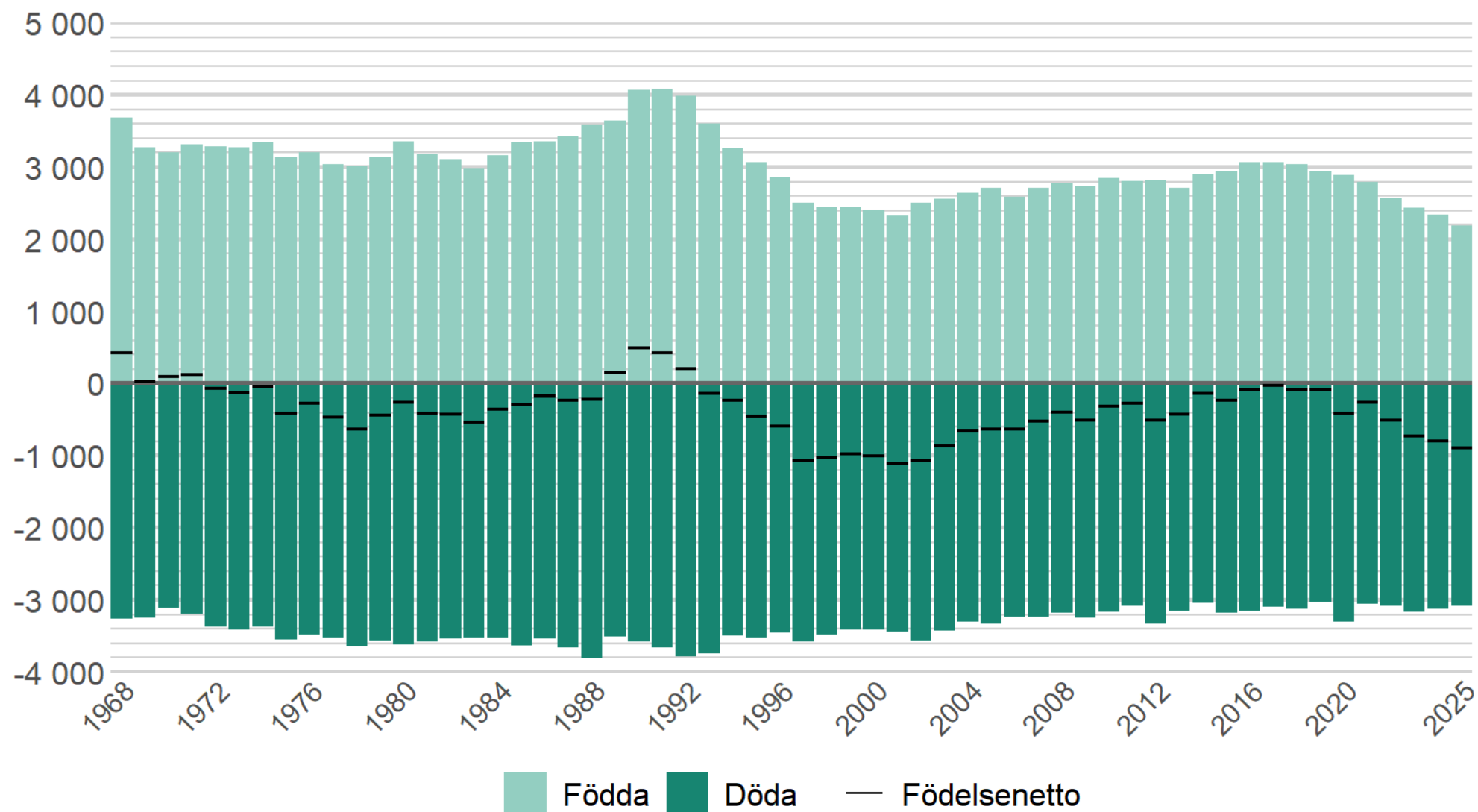
Omställning

Befolkningsutveckling i Dalarna

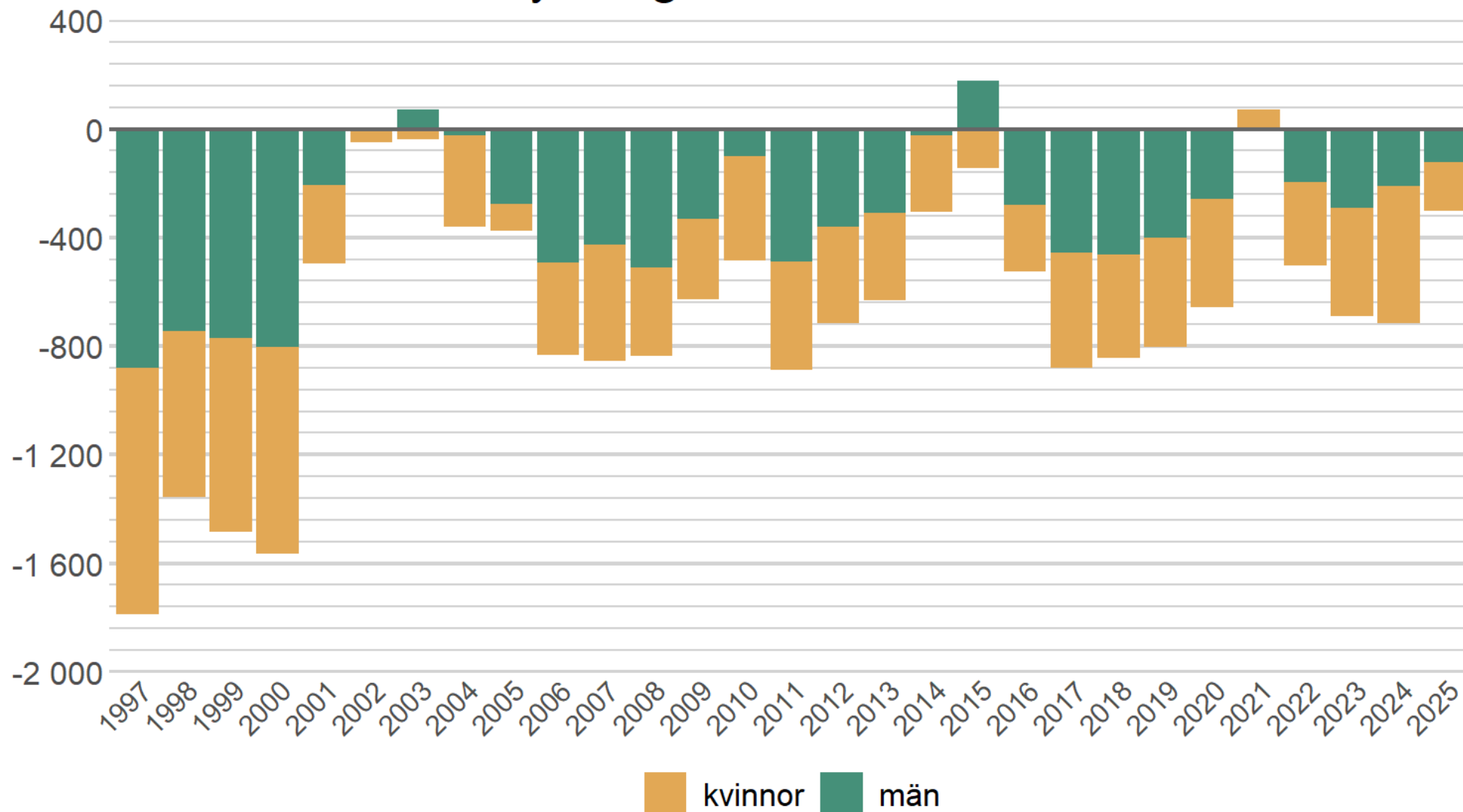
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna.

Födelsenetto i Dalarna

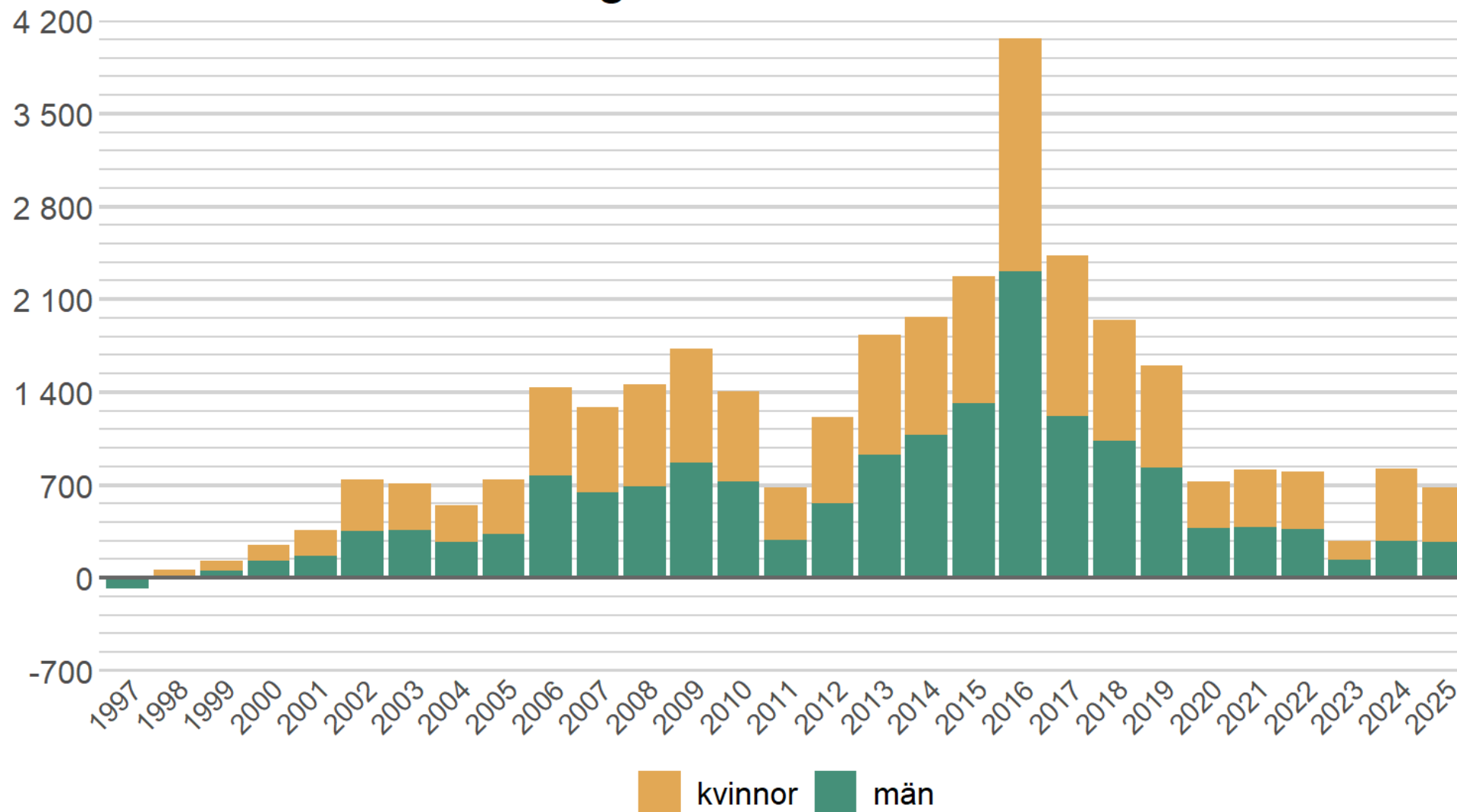
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna.

Inrikes flyttningsöverskott Dalarna

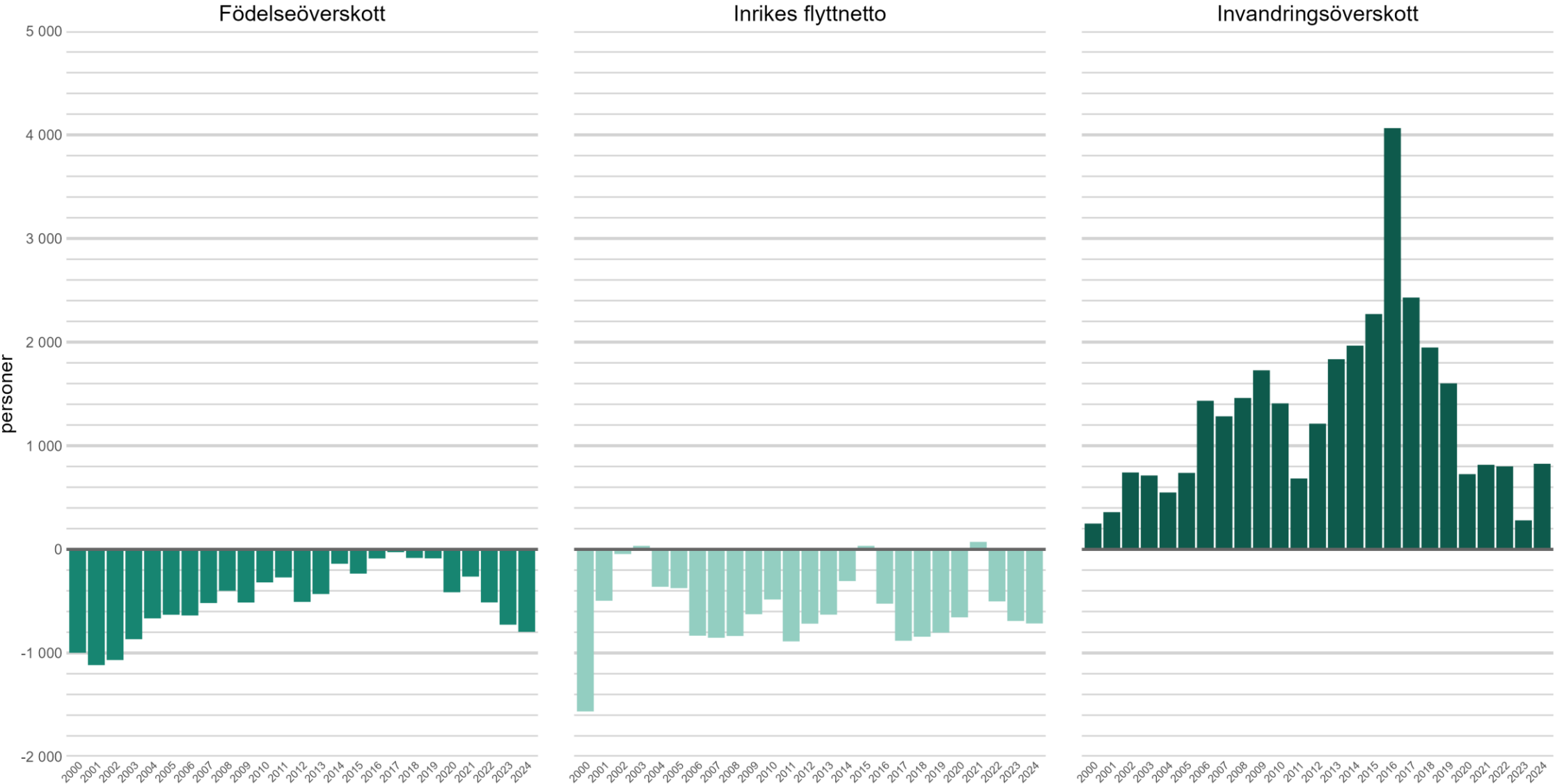
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna.

Invandringsöverskott Dalarna

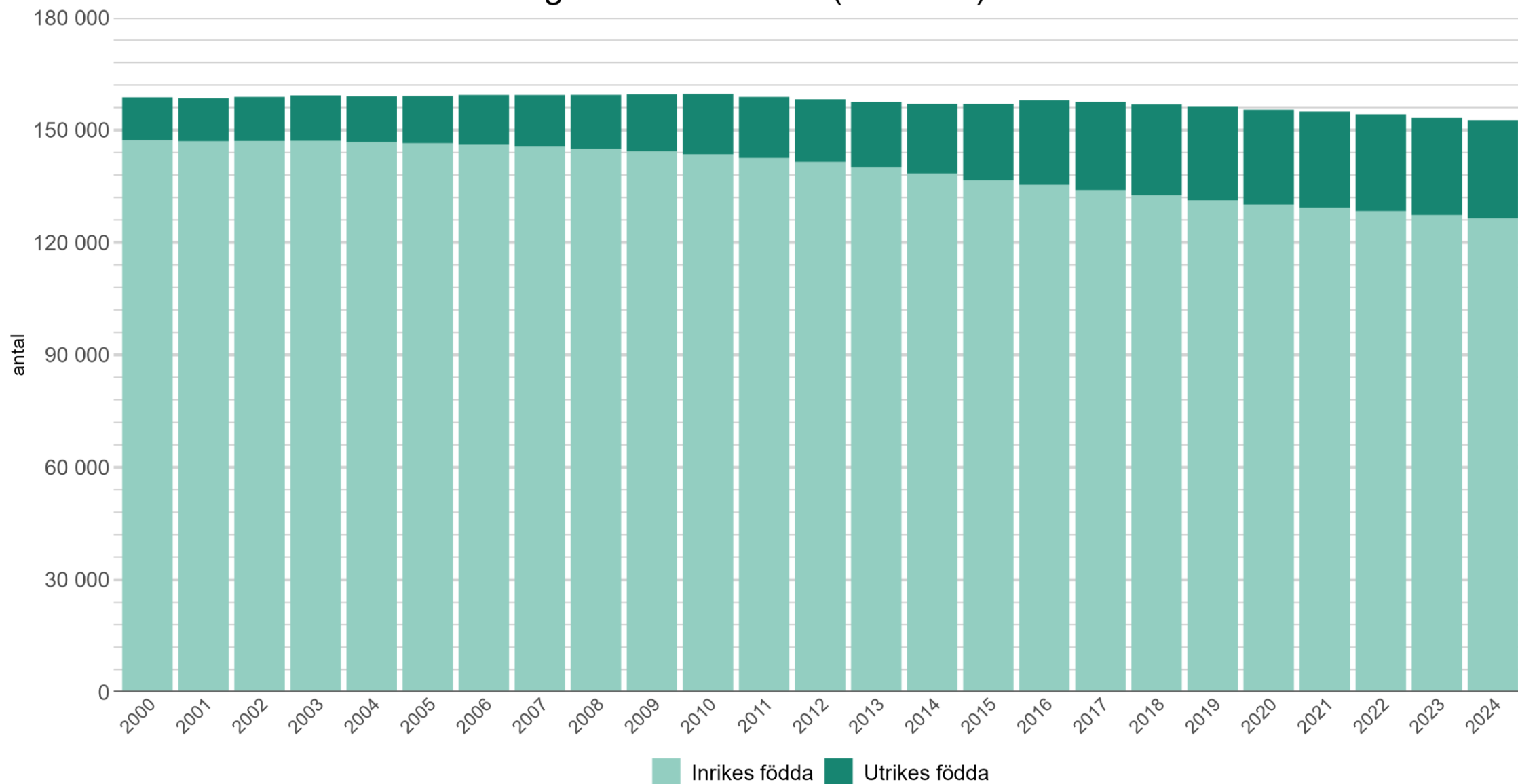
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna.

Befolkningsutveckling i Dalarna 2000-2024

Källa: SCB:s öppna statistikdatabas
Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

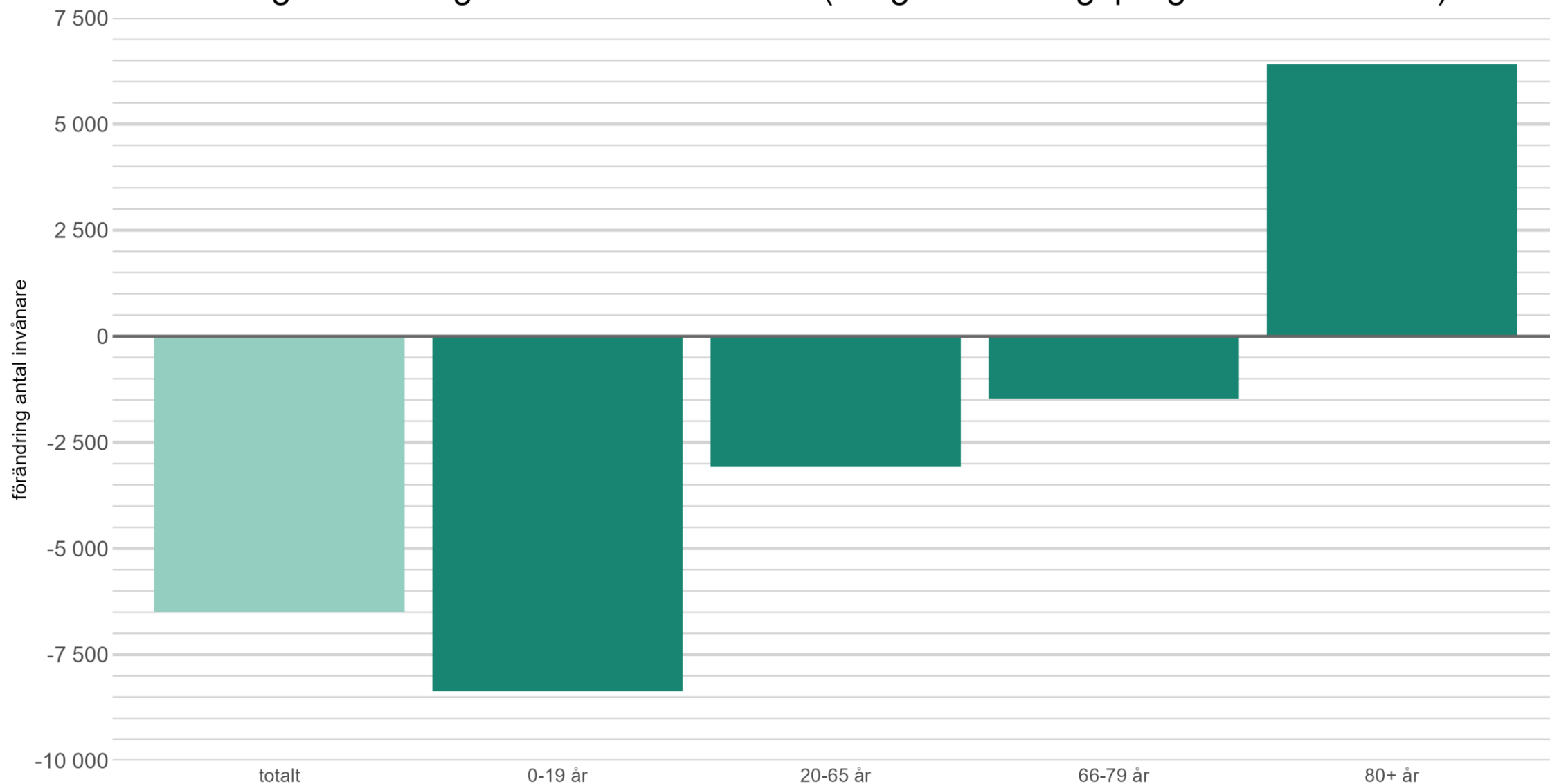
Befolkning i arbetsför ålder (20-65 år) i Dalarna

Källa: SCB:s öppna statistikdatabas
Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

Befolkningsförändring i Dalarna 2024-2034 (enligt befolkningsprognos våren 2025)

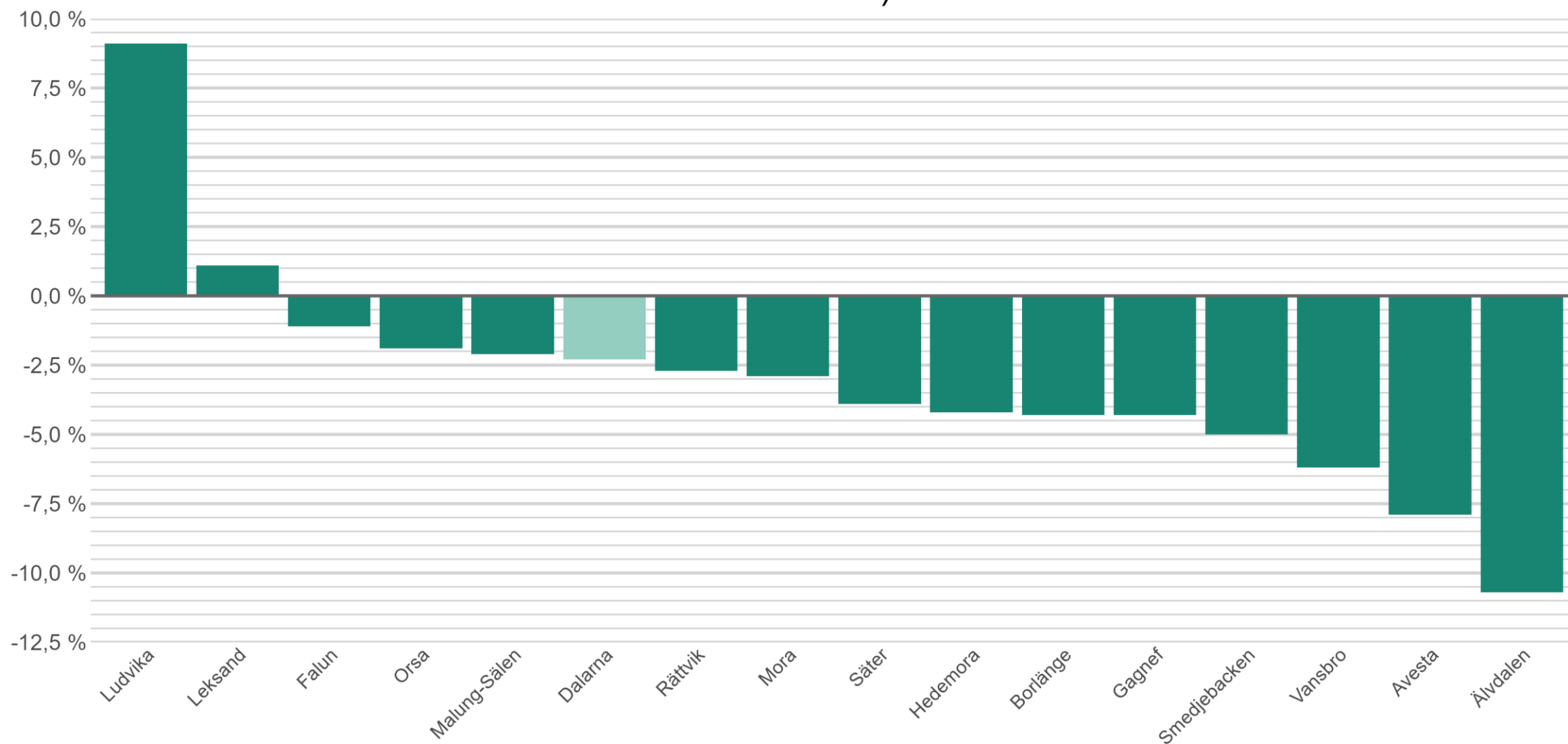
Källa: Region Dalarnas egna befolkningsprognos, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna
Prognosen för Ludvika kommun baseras på ett scenario som i allt väsentligt liknar den som Ludvika kommun själva tagit fram i deras scenario med medelstark tillväxt.

Befolkning i Dalarna år 1969-2024 samt befolkningsprognos 2025-2035

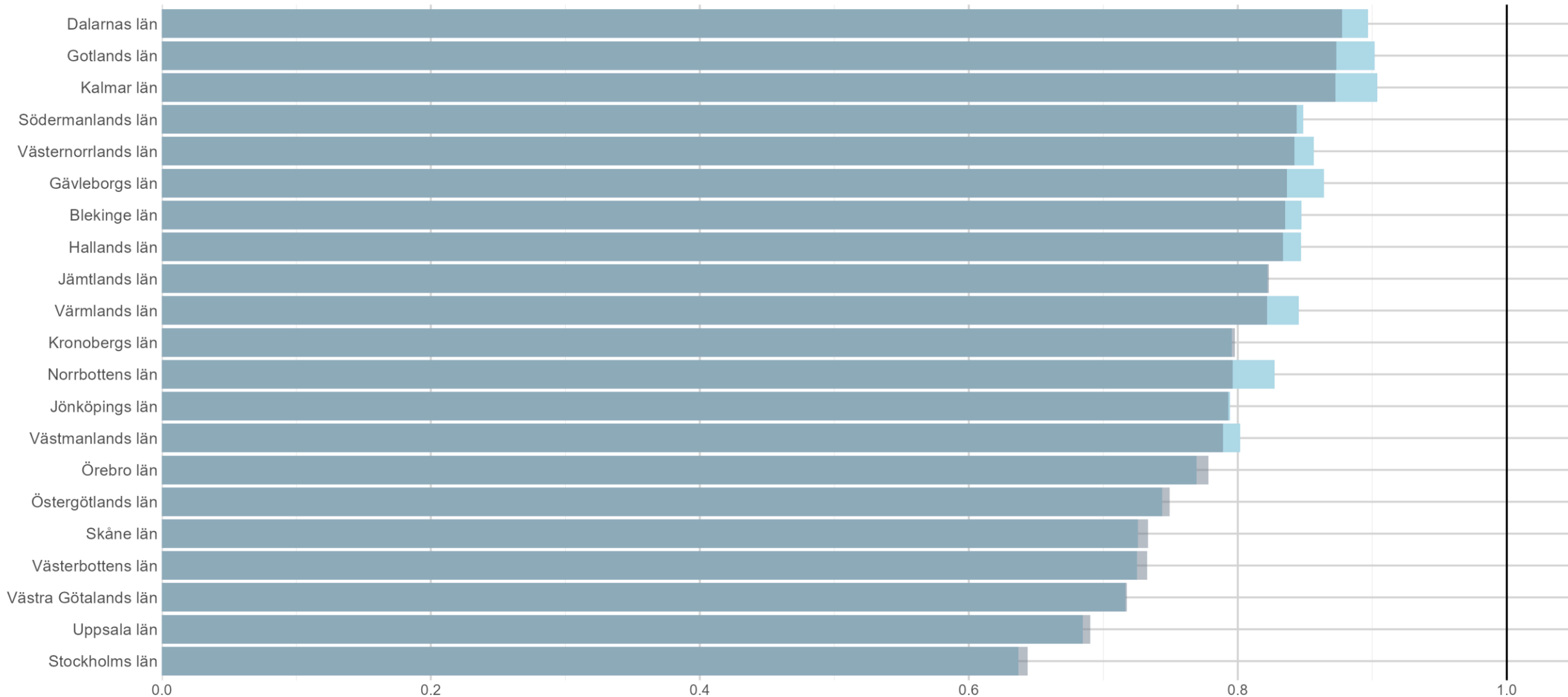
Källa: Region Dalarnas egna befolkningsprognos från år 2025, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna
Prognosen för Ludvika kommun baseras på ett scenario som i allt väsentligt liknar den som Ludvika kommun själva tagit fram i deras scenario med medelstark tillväxt.

Förändring folkmängd i Dalarnas kommuner 2024-2034 (enligt befolkningsprognos våren 2025)

Källa: Region Dalarnas egna befolkningsprognos, bearbetning av Samhällsanalys, Region Dalarna
Prognosen för Ludvika kommun baseras på ett scenario som i allt väsentligt liknar den som Ludvika kommun själva tagit fram i deras scenario med medelstark tillväxt.

Förändring av försörjningskvoten i Sveriges län mellan år 2024 och år 2034

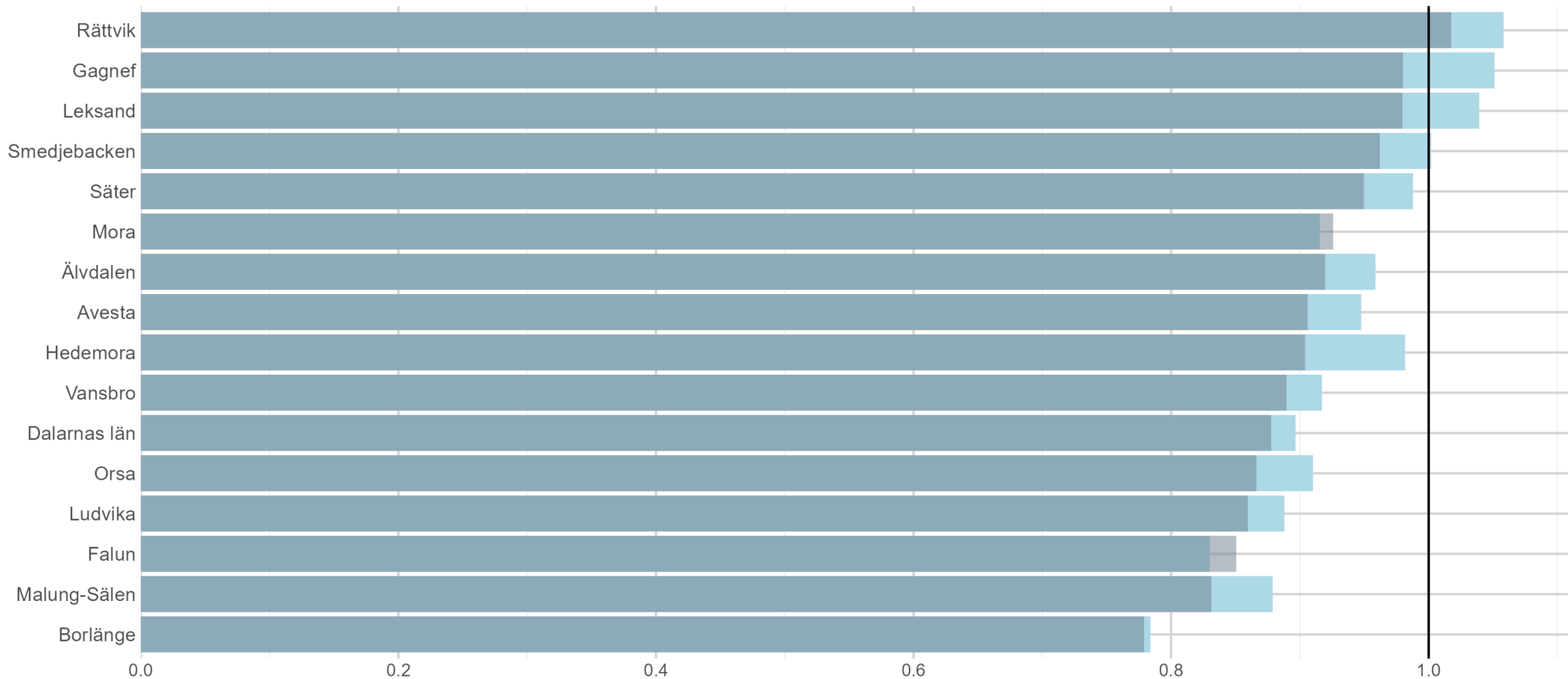
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, befolkningsmängd och befolkningsprognos

Bearbetning: Peter Möller, Region Dalarna

Försörjningskvoten beräknas genom att lägga ihop antalet personer 0-19 år med antalet personer 66+ år och dividera med antalet personer 20-65 år.

En kvot på 1 innebär att det finns lika många barn, unga och äldre som det finns personer i arbetsför ålder (20-65 år).

Förändring av försörjningskvoten i Dalarnas läns kommuner mellan år 2024 och år 2034

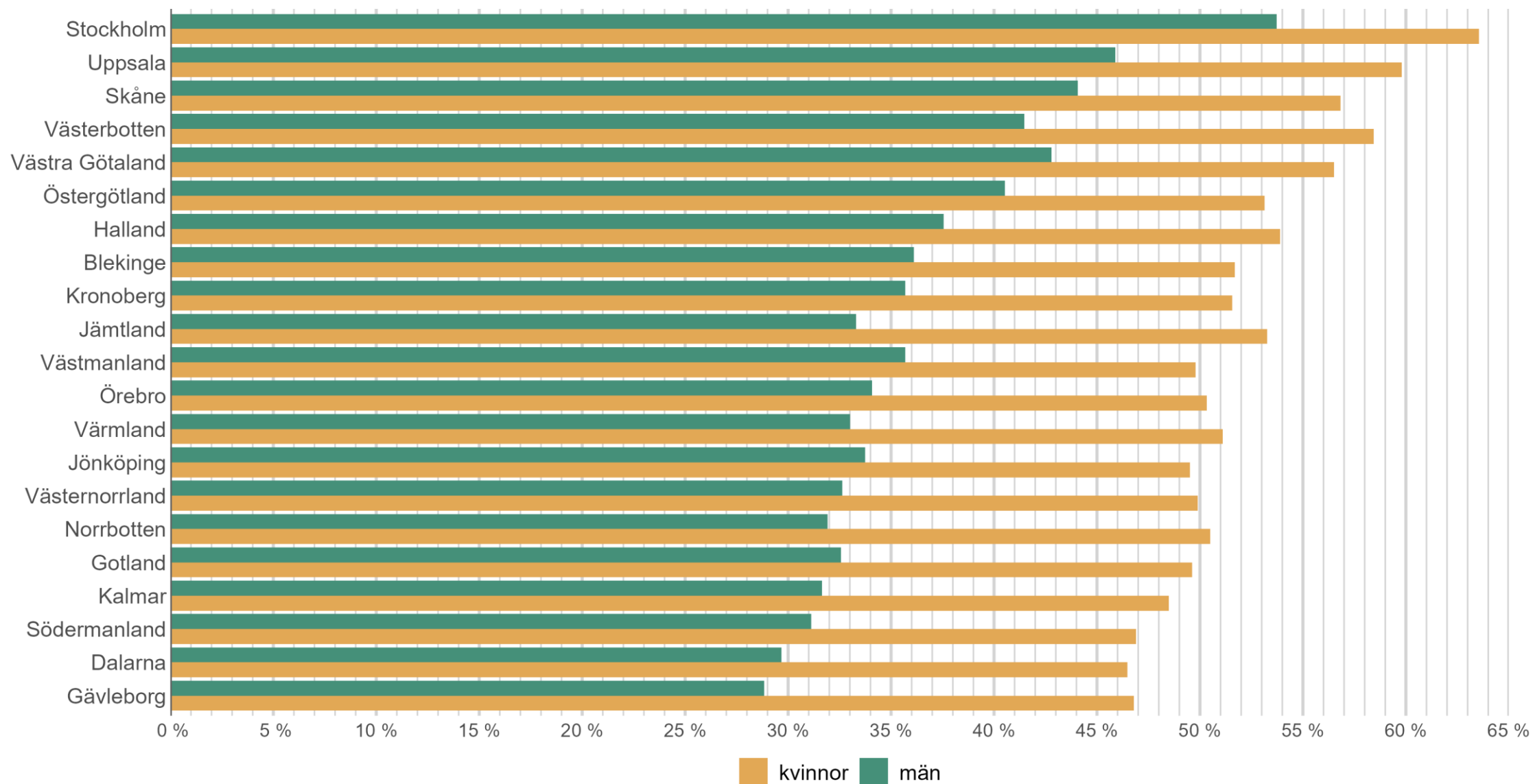
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, befolkningsmängd och befolkningsprognos

Bearbetning: Peter Möller, Region Dalarna

Försörjningskvoten beräknas genom att lägga ihop antalet personer 0-19 år med antalet personer 66+ år och dividera med antalet personer 20-65 år.

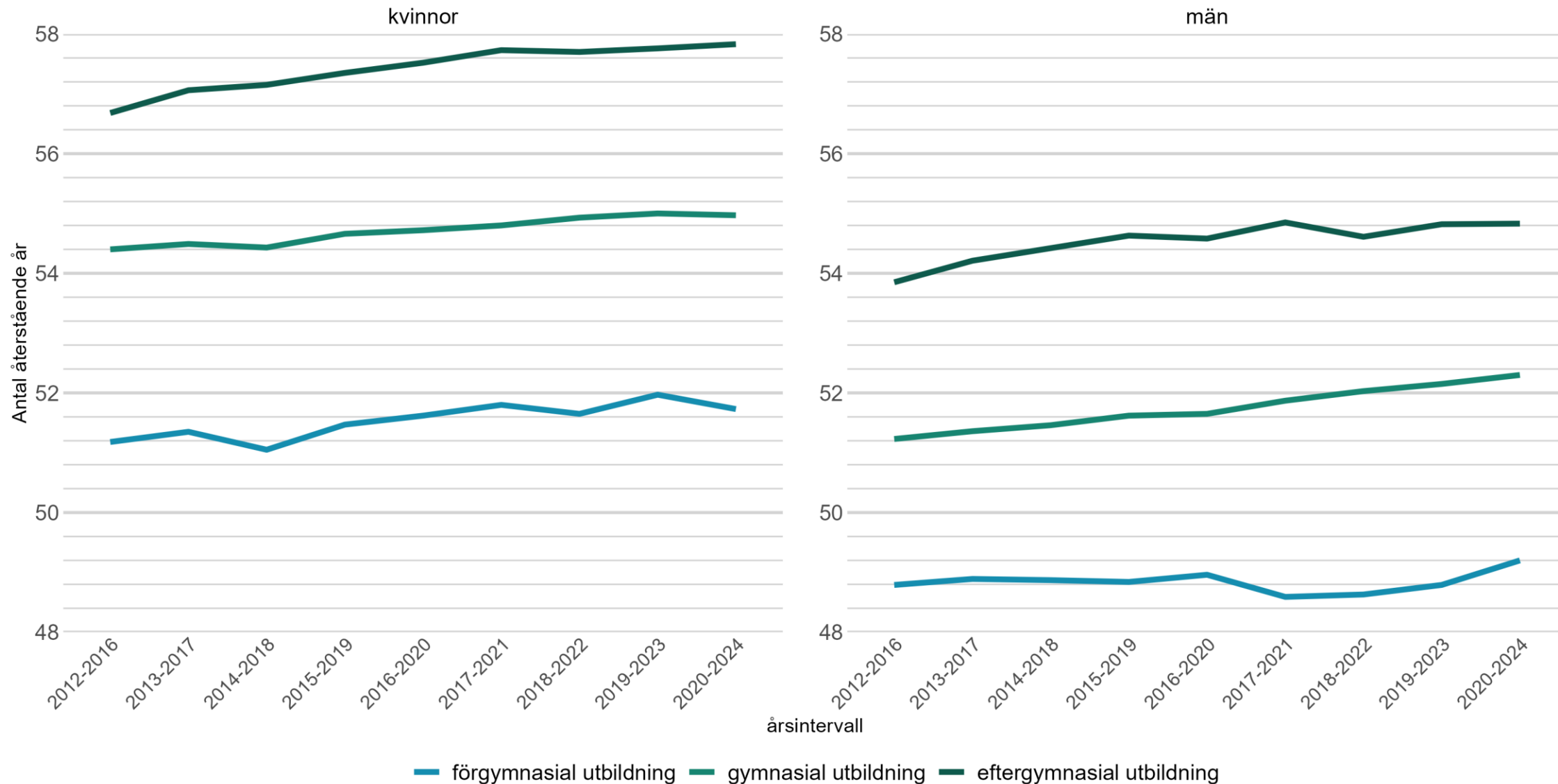
En kvot på 1 innebär att det finns lika många barn, unga och äldre som det finns personer i arbetsför ålder (20-65 år).

Andel invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning år 2024

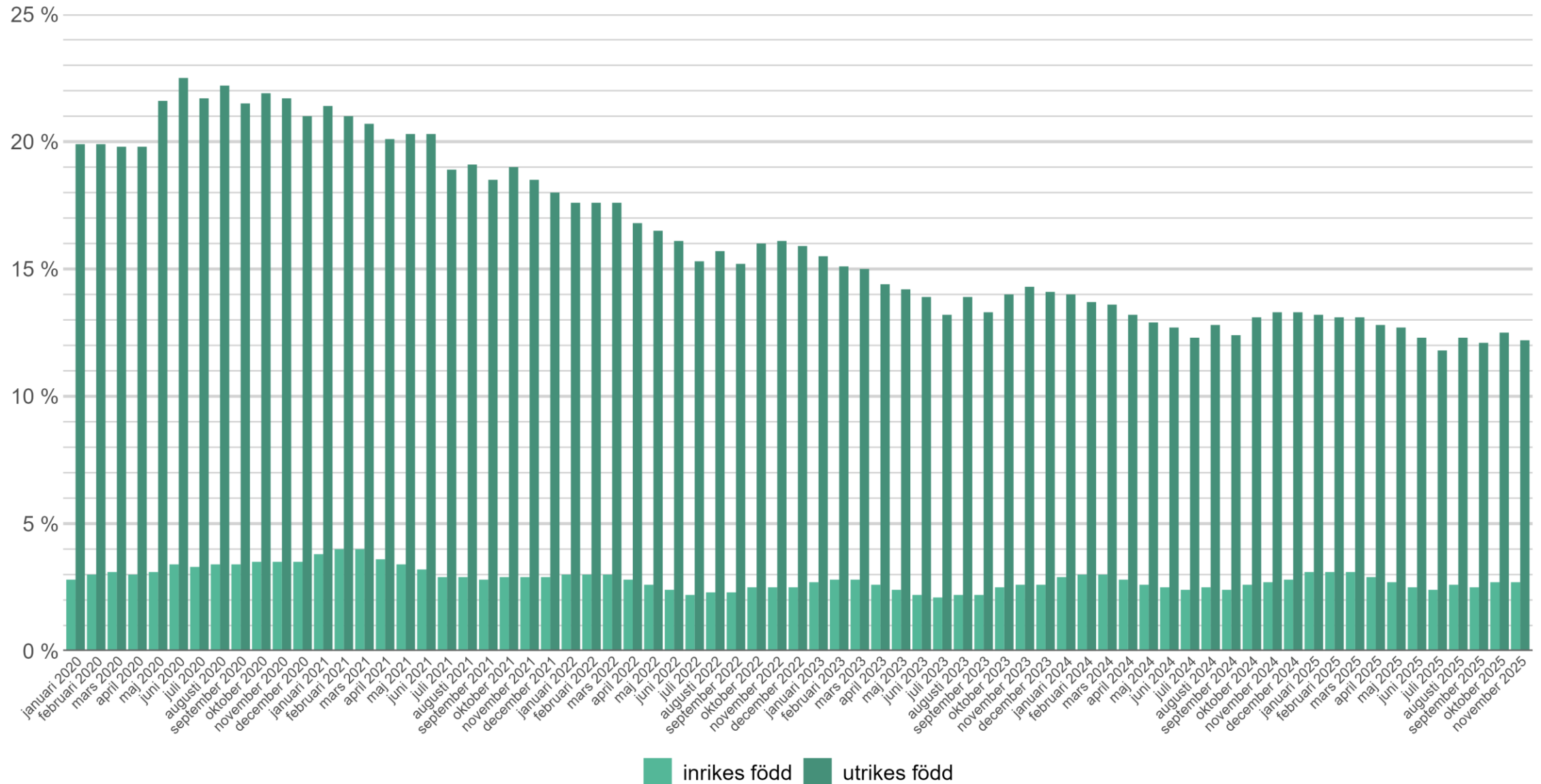
Källa: SCB:s öppna statistikdatabas.
Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

Återstående medellivslängd vid 30 år års ålder i Dalarna

Källa: Demografisk analys - Befolkning, SCB:s öppna statistikdatabas
Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

Andel arbetslösa 20-64 år i Dalarna

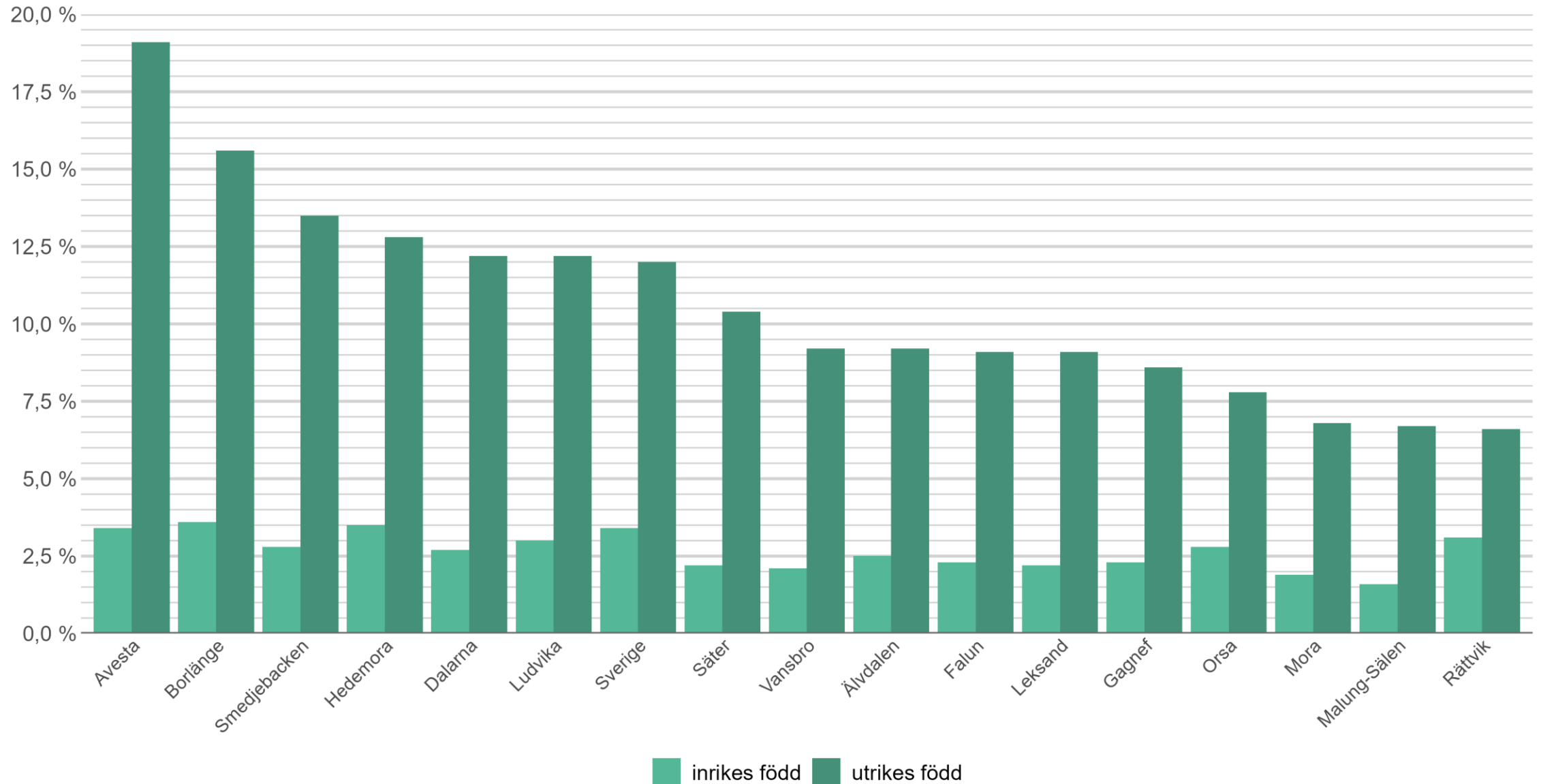

Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS)

Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

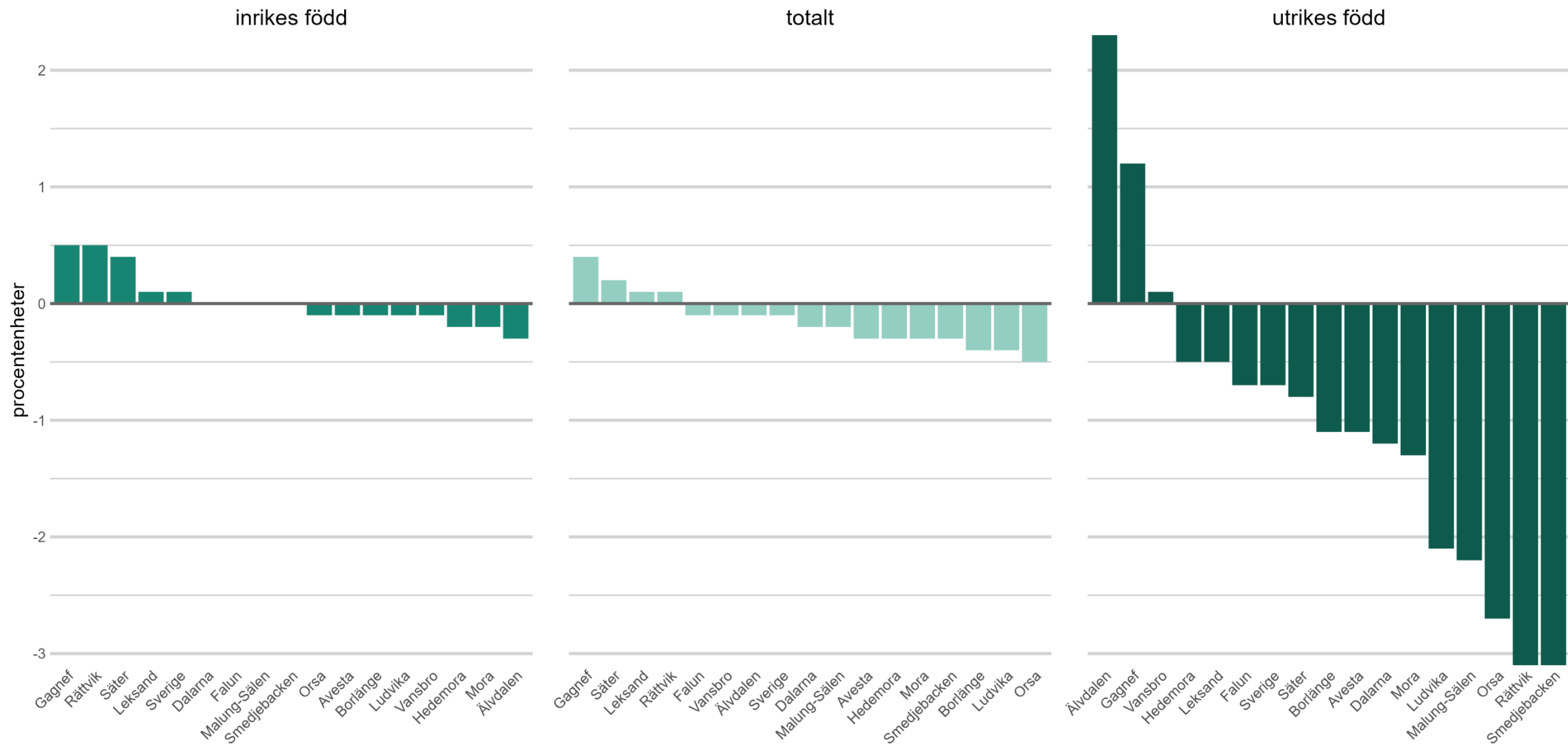
Andel arbetslösa 20-64 år i Dalarna i november 2025

Källa: SCB:s öppna statistikdatabas, Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS)

Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

Skillnad i arbetslöshet för invånare 20-64 år i Dalarnas kommuner i december år 2025 jämfört med december år 2024

Källa: SCB:s öppna statistikdatabas
Bearbetning: Samhällsanalys, Region Dalarna

Vad betyder detta för Dalarna?

- Inom närmaste tiden är utsikterna för en växande befolkning orealistisk i många av länets kommuner
- Det sker en fortsatt förskjutning mot färre i arbetsför ålder, en allt äldre befolkning, färre födselar som leder till färre unga invånare
- Dalarna har en fortsatt stark arbetsmarknad, där utrikes födda blir allt viktigare i den fortsatta kompetensförsörjningen
- I ett lite längre tidsperspektiv har fler som stått utanför arbetsmarknaden kommit in, ofta är de inte lika väl rustade
- → kompetensförsörjningsutmaningen ännu tuffare

Vad betyder detta för utbildningssektorn?

- Färre unga, fler äldre och färre i arbetsför ålder
- Stark arbetsmarknad idag som domineras av gymnasieutbildade
- Fler obehöriga till gymnasiet
- Hårdare konkurrens mellan arbetsgivare om arbetskraften, svårt att rekrytera redan idag
- Mer komplexa utmaningar att omhänderta, t ex grön omställning
- Kommer detta öka eller minska behovet av högre utbildning?

Tack för mig!

Mats Andersson

mats.b.andersson@regiondalarna.se

samhallsanalys@regiondalarna.se